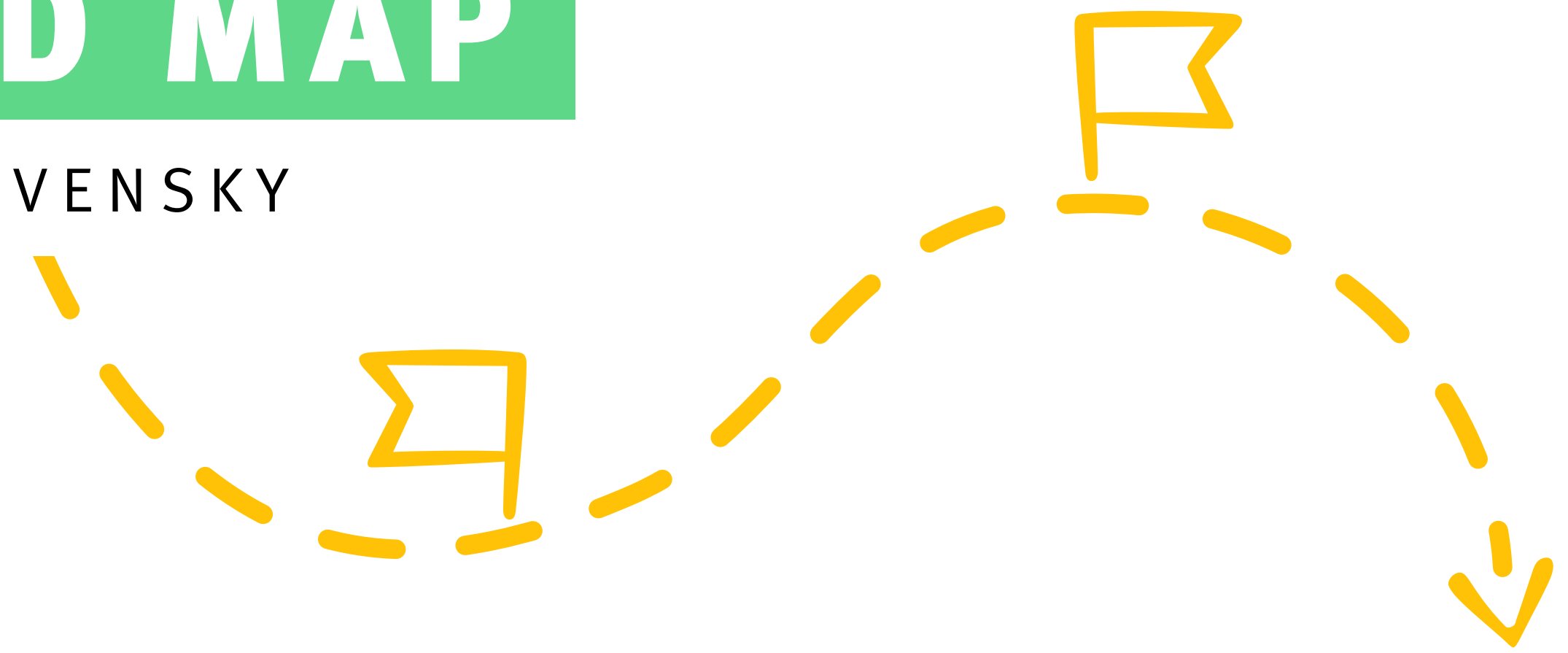

ReFace

ROAD MAP

SLOVENSKY

<u>Úvod</u>	<u>5</u>
<u>Vitajte pri dobrodružstve menom odolnosť!</u>	<u>6</u>
<u>Ako túto mapu používať?</u>	<u>7</u>
<u>Využitím REFACE mapy, môžete</u>	<u>8</u>
<u>I. Prečo?</u>	<u>9</u>
<u>Kto som a v akej pozícii?</u>	<u>9</u>
<u>Sebahodnotiace dotazníky</u>	<u>10</u>
<u>II. Čo</u>	<u>13</u>
<u>ČO je odolnosť a aké sú jej základné črty?</u>	<u>14</u>
<u>Kľúčové prvky odolnosti</u>	<u>17</u>
<u>Životný cyklus odolnosti</u>	<u>17</u>
<u>AKÉ typy odolnosti poznáme?</u>	<u>18</u>

<u>AKÝ je rámec pre budovanie regionálnej odolnosti?</u>	<u>24</u>
--	-----------

III. Ako? 30

<u>Identifikácia a zapojenie regionálnych kľúčových hráčov</u>	<u>32</u>
<u>Hodnotenie regiónu: proces plánovania</u>	<u>38</u>
<u>Stanovenie cieľov odolnosti – strategický plán odolnosti</u>	<u>45</u>
<u>Sebestačné financovanie odolnosti</u>	<u>50</u>
<u>Monitorovanie a vyhodnocovanie</u>	<u>50</u>

Namiesto záveru 52

Zdroje 54

Acknowledgement: ReFace is co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union under Grant Agreement n° 2020-1-SK01-KA202-078307

Disclaimer: The European Commission's support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents, which reflect the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Legenda

Nasleduj bieleho králika

Pozor! Dobré vedieť!

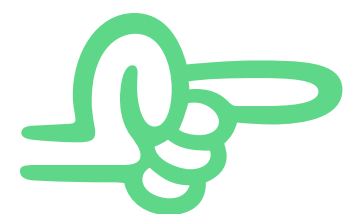
Mohlo by vás zaujímať

Úvod

5

Súhlasíte s tvrdením? ODOLNOSŤ

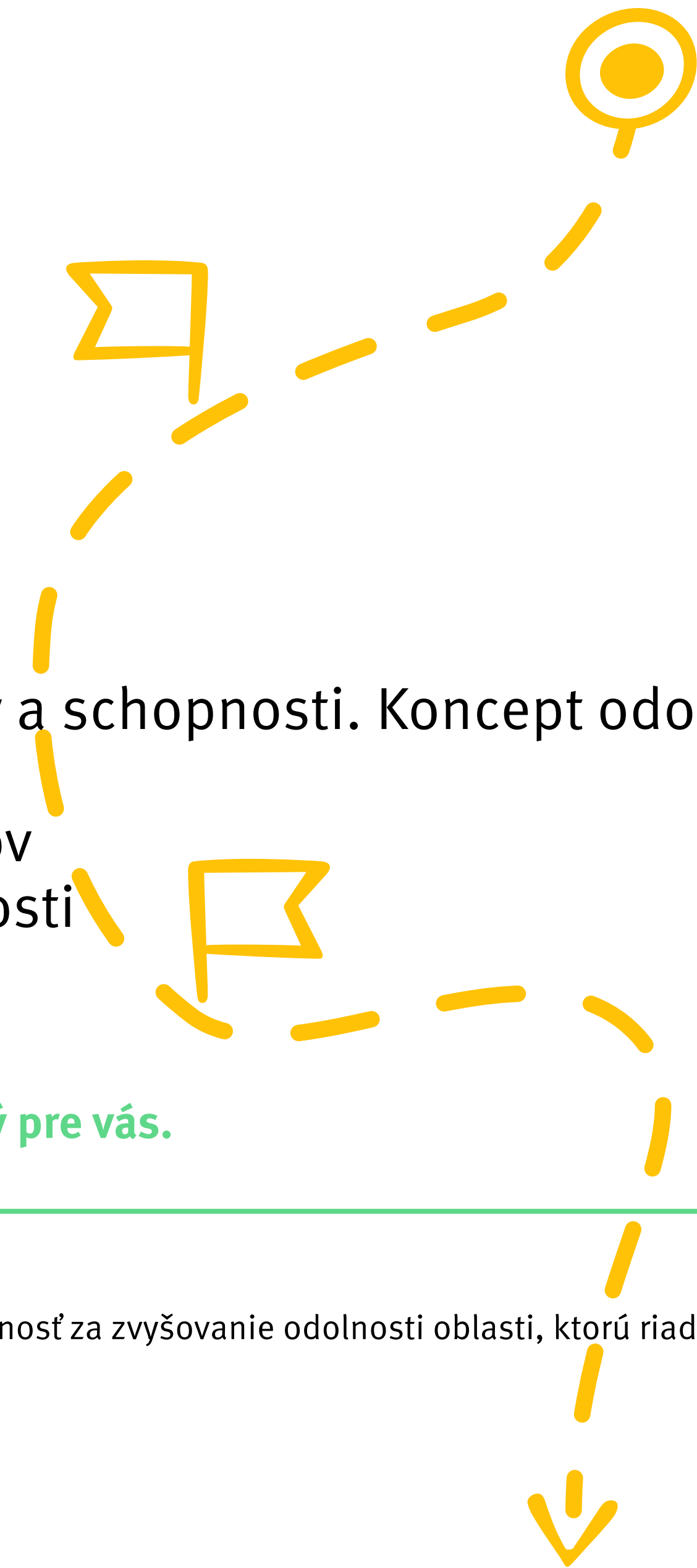
- O** odolnosť je pre mňa relatívne známy pojem
- D** dozvedieť sa ako byť odolným je pre mňa výzvou
- O** občas mám pocit, že by som mohol byť odolnejší
- L** len byť odolný nestačí. Významným faktorom úspechu je zapojiť sa
- N** nikdy nehovor nikdy
- O** odolnosť ako schopnosť prekonávať ťažkosti, vedome riadiť výzvy, zámery a schopnosti. Koncept odolného regiónu z viacerých uhlov pohľadu
- S** som človek, ktorý sa zaujíma o koncept odolných komunít, miest a regiónov
- Ť** tiež sa zaujímam o to, aby moja komunita, mesto, región mali plán odolnosti

Ak súhlasíte aspoň s polovicou týchto tvrdení, ste na správnom mieste a čítate text určený pre vás.

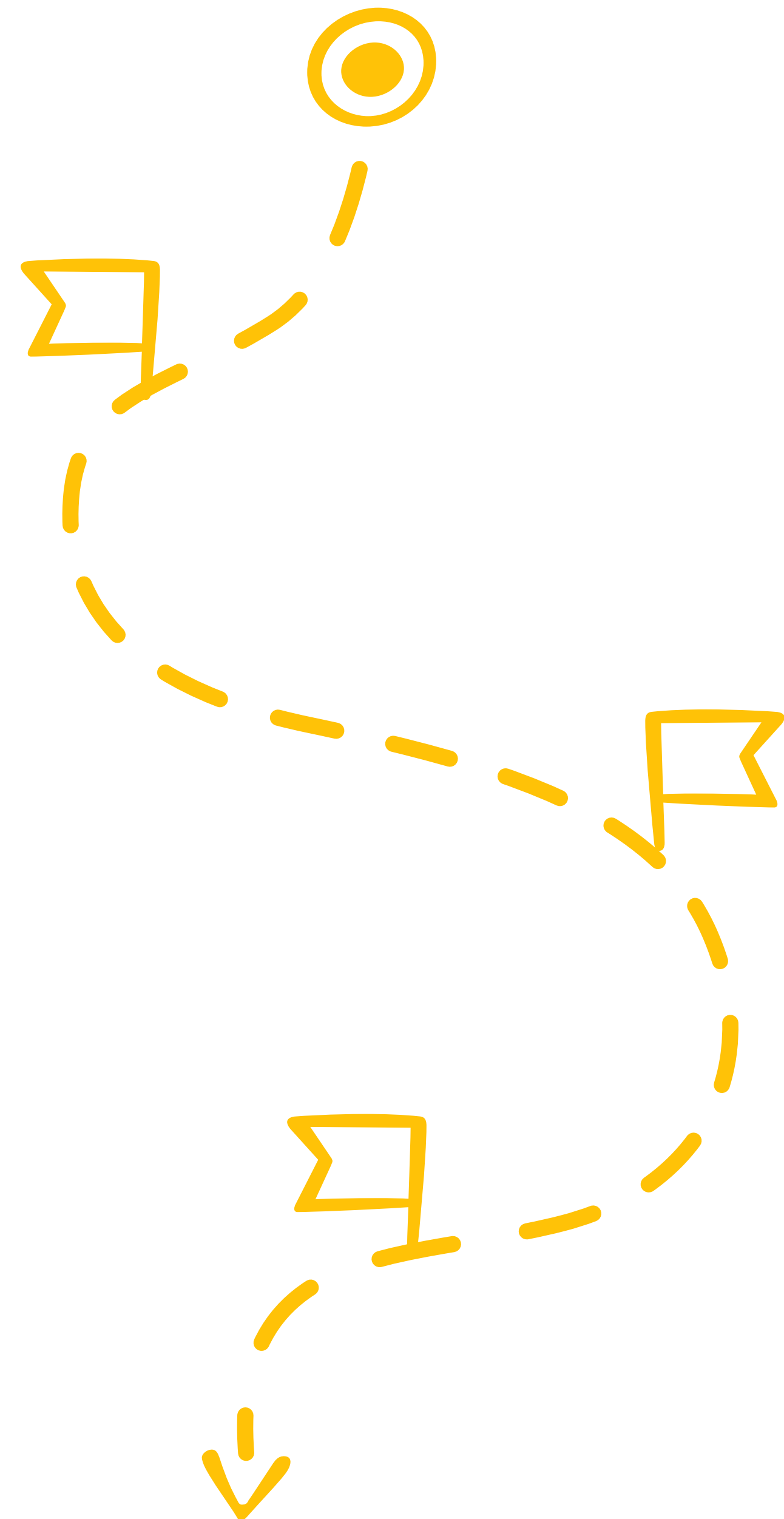
Táto mapa je jedným z výstupov projektu ReFace. <https://reface-project.eu/sk/>

Mapa je určená pre každého, kto sa zaujíma o oblasť odolnosti, ale predovšetkým má pomôcť tým, ktorí majú aj formálnu zodpovednosť za zvyšovanie odolnosti oblasti, ktorú riadia – regionálna a miestna samospráva.

Vitajte pri dobrodružstve menom odolnosť!

Prečo dobrodružstvo? Ak sa vydáme na dobrodružnú výpravu, vydávame sa do neistoty a len predpokladáme, čo nás môže postretnúť. Môže nás uštipnúť had alebo sa môžeme stratiť v lese... Pri téme odolnosti hráme rovnakú „hru neistoty“ a pripravujeme sa na predpokladané hrozby...

Ako túto mapu používať?

Táto mapa bude nenahraditeľný sprievodca prežitia na vašej ceste plánovania a budovania odolnosti.

PREČO – ČO – AKO

Ak sa vydáte na dobrodružnú výpravu je dobré, ak ste osobne pripravený, máte jasný dôvod, cieľ a poznáte svoje silné a slabé stránky.

Prečítajte si kapitolu PREČO

Ak SA VYDÁTE do divočiny, určite potrebujete mapu, aby ste sa vedeli orientovať, aby ste vedeli koľko zásob jedla a vody potrebujete, aké sú riziká a ako sa im vyhnúť, čo robiť, ak vás uštipne pavúk.

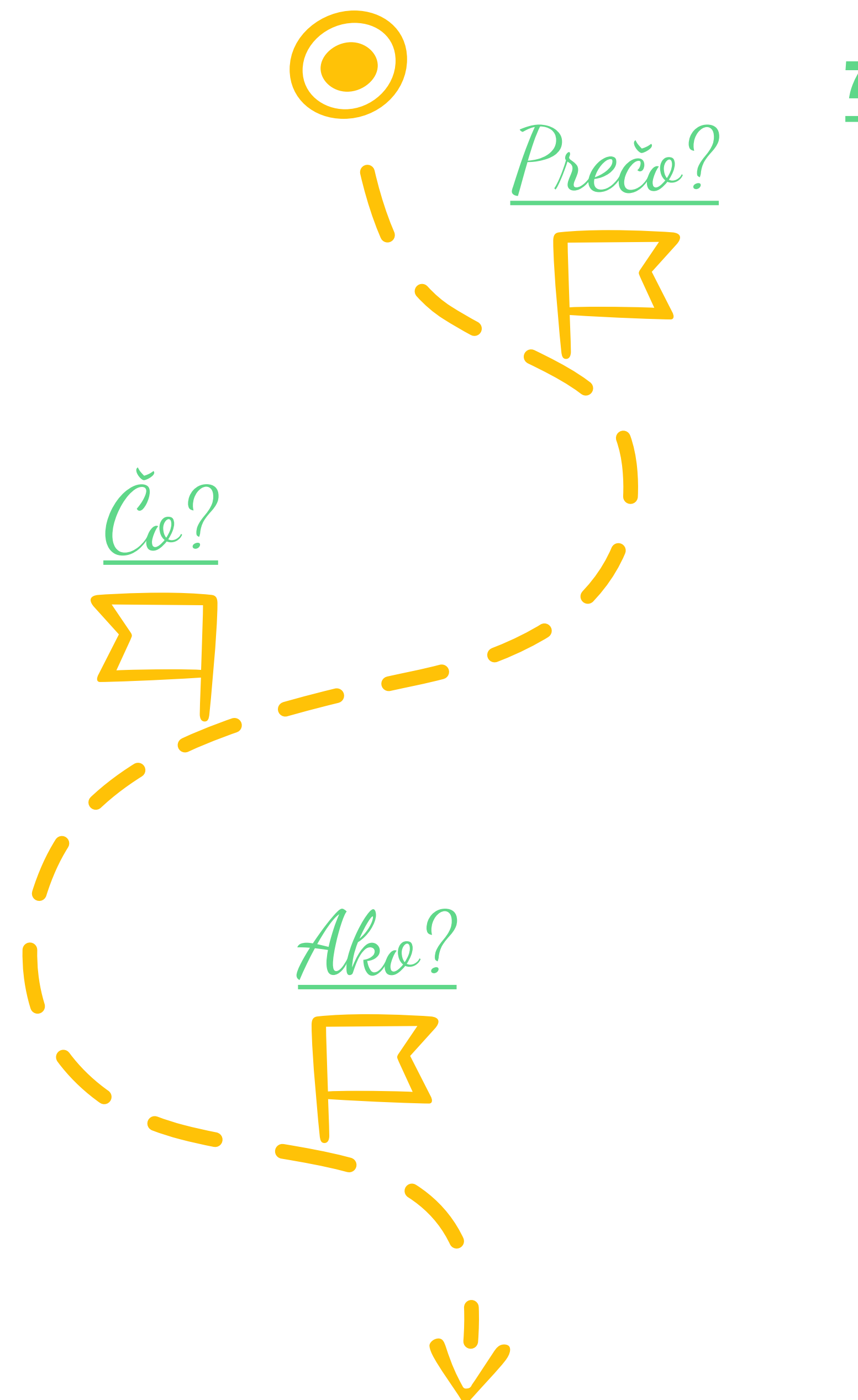
Prečítajte si kapitolu ČO

Ak STE sa už odhodlali na cestu, pomôže vám, ak máte jasný plán, poznáte najideálnejšiu trasu ako sa dostať do cieľa, poznáte svojich spoločníkov na ceste a ich úlohy, viete ako jeden druhého povzbudiť a nevzdať sa.

Prečítajte si kapitolu AKO

Ak STE identifikovali všetko, čo je potrebné, uistite sa, že máte všetko, čo potrebujete, a že váš plán funguje.

Využitím REFACE mapy, môžete

byť lepšie **INFORMOVANÝ** (môžete získať viac vedomostí a rozšíriť si portfólio viac **ROZUMIEŤ** (začnite meniť prístup k skutočnému využívaniu konceptu odolnosti a svojej role)

sa stať **MOTIVOVANÝM** (ste si vedomý potrieb, ktoré sú potrebné na riešenie problémov, spojených so zvyšujúcou sa odolnosťou regiónu).

Na ceste budovania odolnosti s mapou REFACE, budete

- vedieť vysvetliť odolnosť, jej základné štruktúry a charakteristiky, vrátane súvisiacich konceptov
- poznať aspekty osobnej, komunitnej a regionálnej odolnosti
- si vedieť zdefinovať štruktúru pre budovanie odolnosti regiónu
- vedieť, čo je potrebné pri príprave dobrého strategického plánu pre odolnosť regiónu

I. Prečo?

Ešte pred tým, ako sa pustíte do ďalšieho skúmania, čo by ste mali a mohli, otestujte sa!

Kto som a v akej pozícii?

PRIMÁTOR/STAROSTA

ŠTUDENT

ZAMESTNANEC MIESTNEJ SAMOSPRÁVY

PODNIKATEĽ

KOMUNÁLNY AKTIVISTA

ZAMESTNANEC REGIONÁLNEJ SAMOSPRÁVY

ČLEN NEZISKOVEJ ORGANIZÁCIE

OBČAN

OBČAN SENIOR

ZAMESTNANEC FIRMY

Chcem

Musím

Nie som si istý

Mal by som

Nemám tušenia o čo tu ide

Zaujímam sa

Mám obavy

Mám povinnosť

Zastavte sa a porozmýšľajte!
Koľko hláv, v akých úlohách a v akom prostredí vás vystihuje?

Sebahodnotiace dotazníky

Pred akoukoľvek náročnou expedíciou je dôležité odpovedať si na otázky: V akom som stave? Prečo tam idem? Čo od toho očakávam? Som pripravený? Viem všetko, čo potrebujem vedieť?

Spravte si sebahodnotiace testy!

Sebahodnotiaci dotazník: PREČO sa zaujímam o túto oblasť?		áno	nie
1	Plán odolnosti pre obec, región, v ktorom žijem, je pre mňa veľmi dôležitý.		
2	Chcem vytvoriť plán odolnosti pre moju komunitu, mesto, región.		
3	Chcem iniciovať vytvorenie plánu odolnosti pre moju komunitu, mesto, región.		
4	Chcem prispieť k vytvoreniu plánu odolnosti pre moju komunitu, mesto, región.		
5	Pracujem na pozícií, ktorá mi umožňuje aktívne sa zapájať do procesu plánovania odolnosti.		
6	Mám dostatok času venovať sa plánovaniu odolnosti.		
7	Poznám kľúčových hráčov (osoby, organizácia), ktorí sú zodpovední za rozvoj mojej komunity, mesta, regiónu.		
8	Som si vedomý rizík, vyplývajúcich zo spoločného plánovacieho procesu a som ochotný sa s nimi vysporiadať.		
9	Medzi moje silné stránky patrí odhodlanosť.		
10	Zvyknem sa aktívne zaujímať o to, čo sa deje okolo mňa, v mojej komunite, meste, regiónu.		
11	Rád sa učím nové veci.		
12	Mám praktické skúsenosti v oblasti strategického plánovania.		
13	Nemám problém bojovať o politickú podporu pre veci, na ktorých mi záleží.		

AKTÍVNY REŽIM — Ak ste odpovedali áno na viac ako polovicu...
Chcem byť aktívnou súčasťou expedície, možno ju aj viesť.

PASÍVNY REŽIM — Ak ste odpovedali nie na viac ako polovicu všetkých otázok...
„Pravdepodobne sa chcete len naučiť niečo nové.“
Chcem si prečítať o tejto expedícii v National Geographic a povedať o tom svojim priateľom.

Oba režimy sú dôležité a nevyhnutné na to, aby sa koncept odolnosti mohol použiť v praxi.

Motivácia je kľúčovým faktorom všetkého, čo robíme. Hovorí sa „kde je vôľa, tam je cesta“, ale aj to, že najhorší je „vyčerpaný nadšenec“. Pri objavovaní nových vecí je dôležité nechať si čas na premyslenie: Som pripravený na zmenu? Mám na to čas a zdroje?

Teraz sa oznámkujte ako v škole, 1 – výborný, 5 – nedostatočný.

Otázky k sebahodnotiacemu dotazníku: úroveň vedomostí a odbornosti		1	2	3	4	5
1	Viem čo je to teória čiernej labute.					
2	Dokážem vysvetliť koncept odolnosti v rôznych kontextoch.					
3	Poznám rôzne druhy odolnosti.					
4	Dokážem opísať rôzne Rozmery a trendy zraniteľnosti a vystaveniu sa nebezpečenstvu					
5	Viem ako zmerať zraniteľnosť územia.					
6	Poznám rozdiel medzi rizikom a nebezpečenstvom.					
7	Viem ako vytvoriť dobrý strategický plán.					
8	Vedel by som vytvoriť analýzu zainteresovanej strany.					
9	Dobre poznám finančné zdroje pre plány odolnosti.					
10	Viem, čo znamenajú pojmy zmiernenie, adaptácia, absorbovanie v súvislosti s odolnosťou.					

Ak ste sa ohodnotili priemernou známkou

- 1 – výborne, prosím prihláste sa k nám ako lektor, ste vítaný
- 2 – prečítajte si mapu a dajte nám spätnú väzbu
- 3 – pridajte sa k nám na cestu plánovania a budovania odolnosti
- 4 – tešíme sa na spoločné objavovanie
- 5 – v Moodle na vás čaká prekvapenie – pozrite si ReFace MOOC

II. Čo

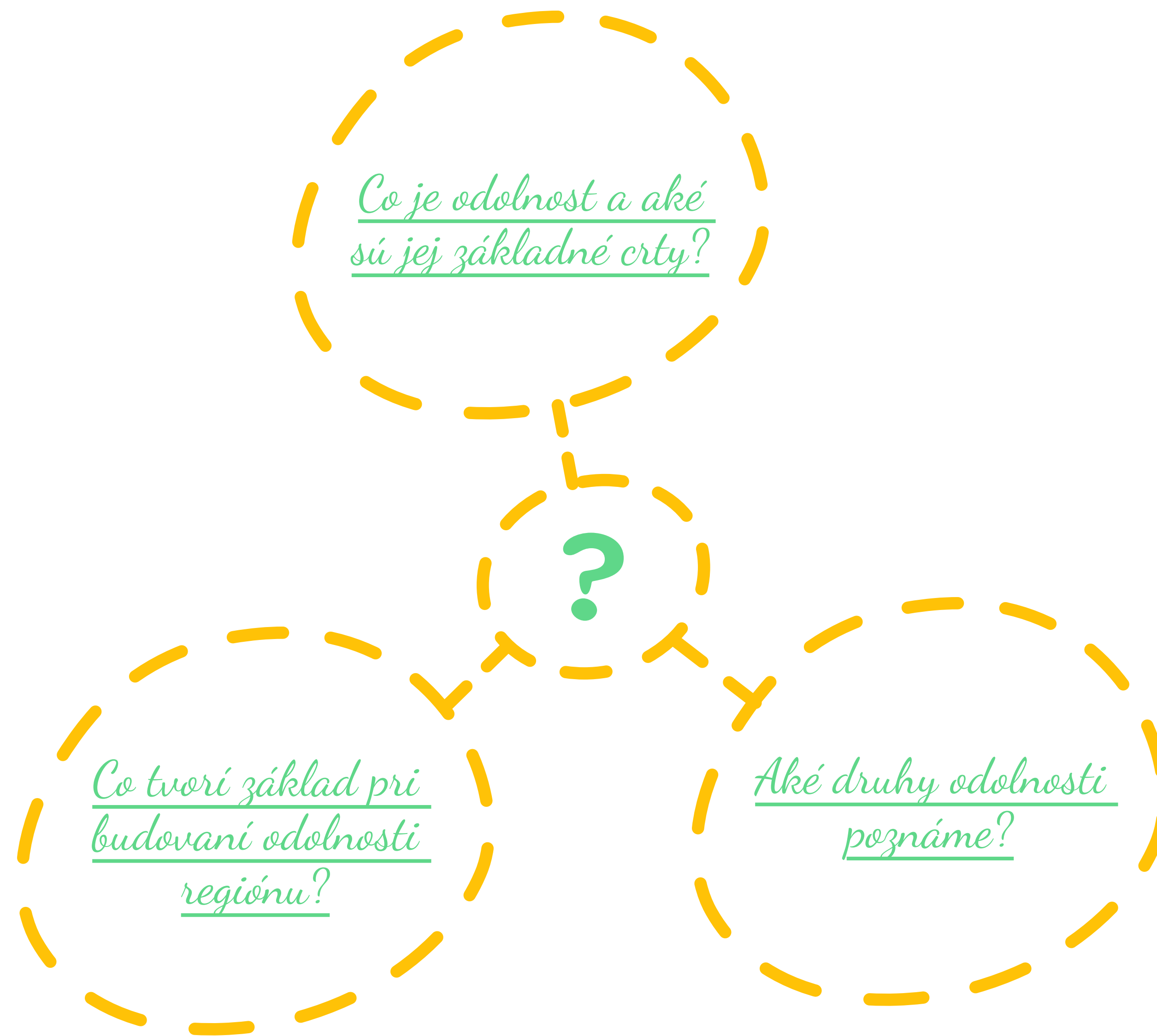
Keď už poznáte vašu motiváciu na ceste spoznávania odolnosti a ste skutočne odhodlaný ísť, vydajte sa s nami na cestu. Zároveň si nezabudnite všímať veci, ktoré vidíte okolo seba.

PRIPRAVTE SA na cestu!

Predtým, ako začneme pripravovať plán nášho výletu, potrebujeme poznať miesto, kam sa chceme dostať; jeho vlastnosti, osobitné črty. Môžeme sa nechať inšpirovať skúsenosťami z iných, veľmi podobných miest. Nájdime odpovede na otázky, o čom vlastne naše miesto „odolnosť“ je.

Kľúčové otázky v prípravnej fáze:

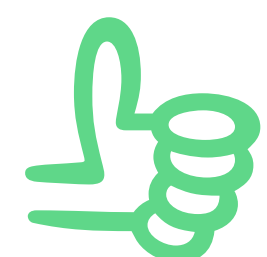
- ČO je odolnosť a aké sú jej základné črty?
- AKÉ druhy odolnosti poznáme?
- ČO tvorí základ pri budovaní odolnosti regiónu?

ČO je odolnosť a aké sú jej základné črty?

ČO JE ODOLNOSŤ

Najprv sa pojem odolnosť využíval na opis enviromentálnej zmeny, a to v súvislosti s klimatickou odolnosťou – schopnosť prispôbiť sa a mať prospech z reakcie na klimatickú zmenu – a komunitnou odolnosťou – spojená s pripravenosťou na katastrofy a pohotovostnou reakciou.

Avšak pojem odolnosť sa spája aj s inými oblasťami ako je napríklad psychológia, ekonómia, politika, urbanizácia alebo medzinárodný vývoj. Riziko, nebezpečenstvo a zraniteľnosť sú úzko spojené s odolnosťou. Odolnosť je s určitosťou komplexný koncept, ktorý môžeme analyzovať na viacerých úrovniach (napr. mesto, obec, komunita, jednotlivec), ktoré sú úzko prepojené.

Medzi rokmi 1998 a 2018, katastrofy spojené s klimatickými a geofyzikálnymi udalosťami spôsobili stratu 1,3 milióna životov a zanechali 4,4 miliardy ľudí zranených, bez domova alebo presídlených. Počas rovnakého obdobia, katastrofy spôsobili škody v hodnote viac ako 3 000 miliónov eur, pričom katastrofy spojené s klimatickými zmenami tvoria približne 75% (UNISDR and CRED, 2018).

ČO ZNAMENÁ POJEM ODOLNOSŤ?

Pod pojmom **odolnosť** vo všeobecnosti rozumieme schopnosť a možnosť jednotlivcov, organizácií a systému (vrátane komunít a regiónov) **spolupracovať**, **prispôbovať sa a zotaviť sa zo šokov a stresov** (prírodné katastrofy, ekonomické

krízy, demografické zmeny, epidémie a iné), takým spôsobom, ktorý znižuje celkovú zraniteľnosť voči možným šokom a stresom z dlhodobého hľadiska.

Môžeme povedať, že ide o to, do akej miery sa môže všetko zmeniť. Inými slovami, či poznáme náhly podnet (šok), ktorý prišiel, aby odolal a len málo alebo nič sa nezmení, alebo či sa vieme pretransformovať do iného uspokojivého stavu.

Existujú dva spôsoby, ako reagovať na zmenu:

ADAPTÁCIA — schopnosť zotrvať v rovnakom stave

TRANSFORMÁCIA — schopnosť transformovať sa do iného stabilného stavu

Rozoznanie a využívania týchto dvoch prístupov je základným predpokladom budovania odolnosti.

Podstatné meno odolnosť, vo význame „akt odrazenia“, bolo prvýkrát použité v 1620 a bolo odvodené od slova „resiliens“, prídavné latinského slova „resiliere“, „uskočiť alebo odraziť“. V psychológii sa odolnosť charakterizuje ako niečo viac, než len schopnosť opraviť a obnoviť sa pod vplyvom nepriaznivých udalostí. V tomto prípade sa od odolných subjektov očakáva, aby si zachovali svoju integritu a vrátili sa do pôvodného stavu, prinajmenšom tak silné, aké boli pred tým, ako sa objavila podstatná udalosť. Takáto interpretácia v sebe nesie potenciál na zlepšenie – zlepšovať sa a silnieť – prostredníctvom schopností jednotlivcov využívať negatívne udalosti a podporovať pozitívny a trvalý vývoj v rámci nich a okolo nich.

ODOLNOSŤ NA ČO?

Dôležitým predpokladom budovania odolnosti je vedieť, aký druh hrozby a v akej miere sa môže vyskytnúť. Udalosti, ktoré majú negatívny vplyv na systémy, a tak ovplyvňujú ich zraniteľnosť, zahŕňajú hrozby, katastrofy, šoky a stresy. Môžu mať prírodný, antropogénny alebo sociálno-prírodný pôvod.

Zastavte sa a popremýšľajte! Viete aký je rozdiel medzi týmito pojmami?

Fenomén **čiernej labute** je zriedkavá, ťažko predvídateľná udalosť s vysokým dopadom prevyšujúcim bežné očakávania.

Katastrofa je závažné narušenie fungovania komunity alebo spoločnosti, ktoré zahŕňa rozsiahle ľudské, materiálne, ekonomické a environmentálne straty a dopady, ktoré presahujú schopnosť zasiahnutej komunity alebo spoločnosti poradiť si, využitím vlastných zdrojov.

Nebezpečenstvo je proces, fenomén alebo ľudská aktivita, ktorá môže zapríčiniť stratu života, zranenie alebo ďalšie zdravotné dopady, zničenie majetku, sociálne a ekonomické narušenie alebo environmentálny úpadok.

Šoky sú náhle udalosti s (pozitívnymi alebo negatívnymi) dopadmi na región alebo jeho časť.

Pomalé vyhorenie je dlhodobé (postupné) upadanie regiónu, ktoré je výsledkom naakumulovaného stresu a boja, ktoré ovplyvňujú kompetentnosť regiónov a robí ich zraniteľnejšími voči šokom a rušivým podnetom.

Stresy sú dlhodobé trendy a faktory, ktoré poškodzujú regióny a ich aktérov.

Zraniteľnosť znamená podmienky stanovené fyzikálnymi, sociálnymi, ekonomickými a environmentálnymi faktormi a procesmi, ktoré zvyšujú náchylnosť jednotlivca, komunity, aktív a systémov na vplyv nebezpečenstiev.

VYHORENIE

NEBEZPEČENSTVO

STRESY

KATASTROFA

ZRANITEĽNOSŤ

ŠOKY

ČIERNA LABUŤ

Kľúčové prvky odolnosti

Odolnosť je schopnosť **systému predpokladať, prijať, prispôbiť sa alebo zotaviť sa** z následkov nebezpečnej udalosti včas a efektívnym spôsobom, pričom si zachová, obnoví alebo zlepší svoje nevyhnutné základné štruktúry a funkcie.

ROdolnosť obsahuje tri základné prvky:

REZISTENTNOSŤ – schopnosť systému tolerovať vplyv

ZOTAVENIE – schopnosť systému vrátiť sa späť

TRANSFORMÁCIA – smerovanie systému k zmene (zmena orientácie, obnova)

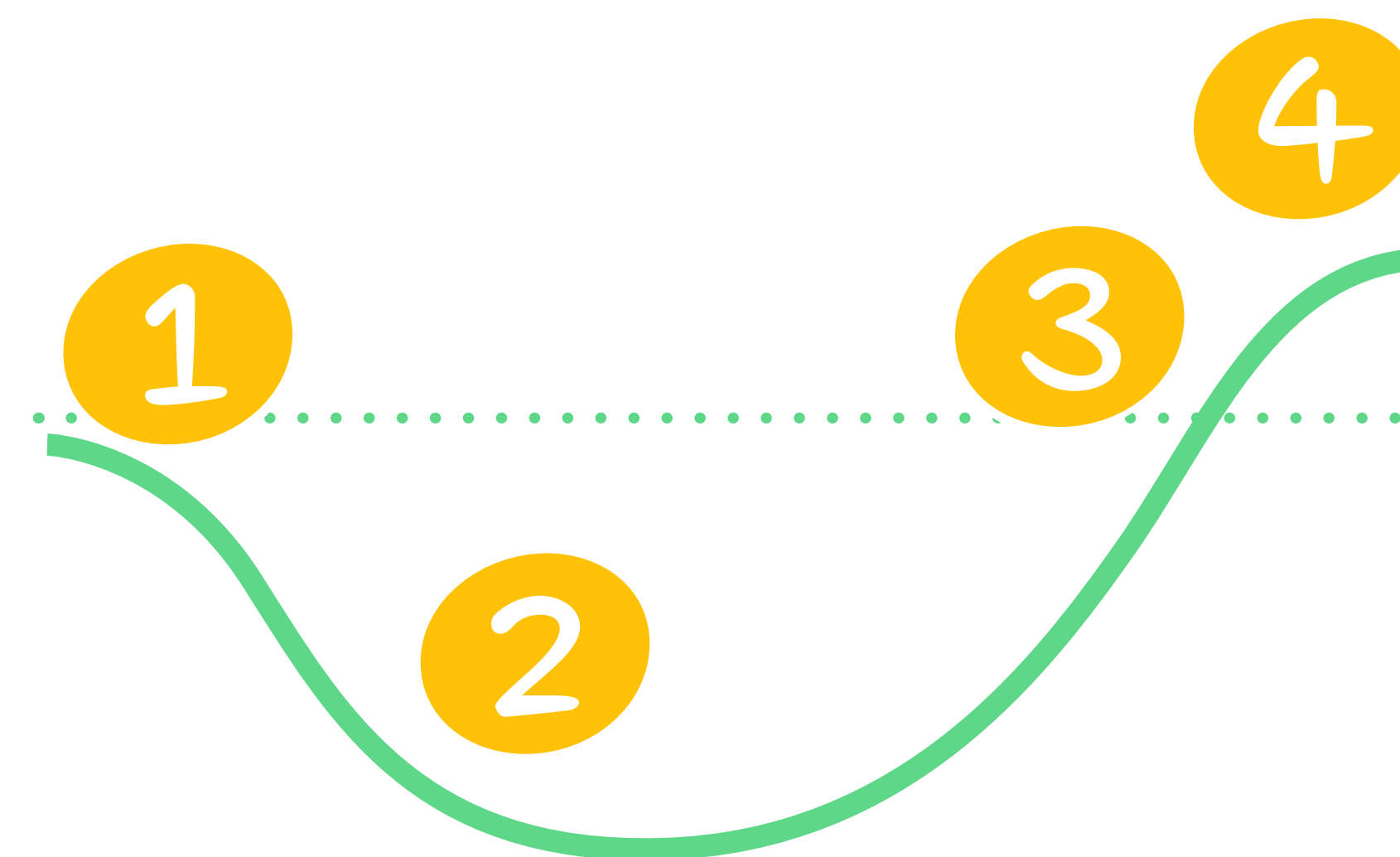
Životný cyklus odolnosti

Budovanie odolnosti nie je lineárna priamka smerom k úspechu, ale môžeme si ho predstaviť ako horskú dráhu, na ktorej sa stretáme s niekoľkými nástrahami.

Cyklus odolnosti má štyri základné fázy

Životný cyklus odolnosti závisí od typu systému, rozsahu a toho, ako systém reaguje na nepriaznivú udalosť. Napríklad, v prípade odolnosti miestnej a regionálne ekonomiky, môžeme použiť princíp životného cyklu produktu..

1. Zhoršovanie – prvotný efekt nepriaznivej udalosti
2. Adaptácia – podniknú sa kroky na zmenu nepriaznivej udalosti
3. Zotavenie sa – návrat k status quo
4. Rast – transformácia nepriaznivej udalosti na lekciu, ktorá posilní odolnosť

AKÉ typy odolnosti poznáme?

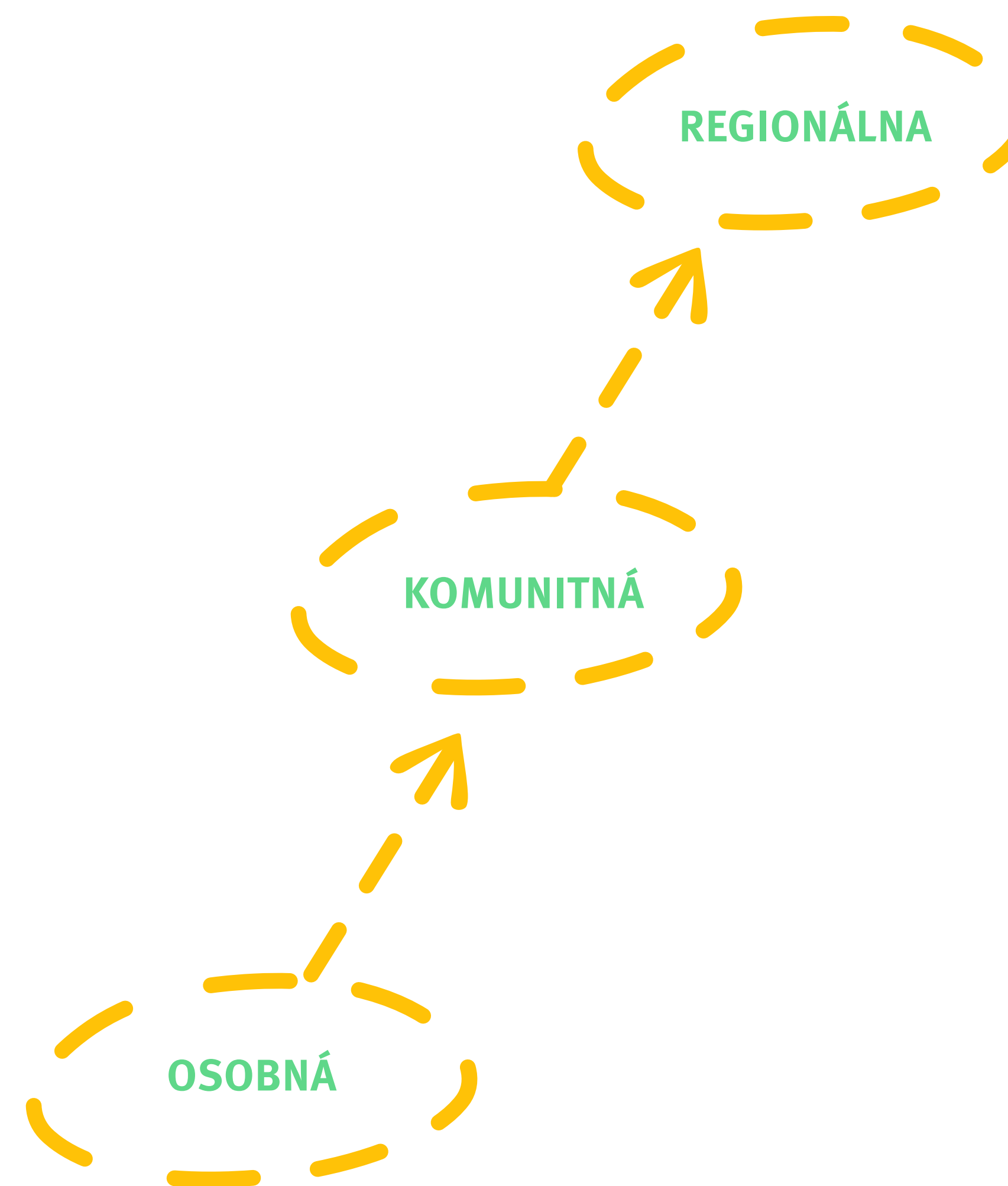
OD OSOBNEJ K REGIONÁLNEJ ODOLNOSTI.

S pojmom odolnosť sa môžeme stretnúť na niekoľkých úrovniach. V skutočnosti, možno hovoriť o odolnosti samého seba až po odolnosť celej planéty. Vzhľadom na cieľ našej cesty, zameriame svoju pozornosť na regionálnu odolnosť a s ňou spojené typy odolnosti (najmä osobnú a komunitnú odolnosť), ktoré nám pomôžu pochopiť jej podstatu.

Čo je osobná odolnosť?

Osobná odolnosť je prvým nevyhnutným stavebným prvkom pri vytváraní odolných komunít a regiónov. Odolný člen komunity je základom odolnosti celej komunity. Osobná odolnosť definuje našu schopnosť poučiť sa z nepríjemných udalostí a pretvoriť ich na pozitívnu lekciu pre rast. A tak sa vlastne spája s fyzickými, emocionálnymi a psychologickými rozmermi:

- **Fyzické:** schopnosť tela zostať silné a rýchlo sa zotaviť z náročných situácií
- **Emocionálne:** schopnosť pochopiť pocity, zachovať si optimizmus aj v náročných situáciách a zvládať stresové faktory
- **Psychologické:** schopnosť vyrovnávať sa s neistotou a nepríjemnými udalosťami, zostať pokojný a pohnúť sa ďalej

Takže, **kto je odolný človek?** Ak zhrnieme výsledky výskumu, môžeme povedať, že odolný človek je ten, kto:

- je schopný robiť si reálne plány
- má pozitívny a sebavedomý postoj k svojim silným stránkam a schopnostiam
- je komunikatívny a dokáže riešiť problémy
- je schopný regulovať emócie, vrátane silných emócií a impulzov

Zastavte sa a popremýšľajte!

S kým by ste sa vydali na dobrodružnú výpravu do džungle?

O kom vo vašom okolí by ste povedali, že je odolný človek?

Môžete o sebe povedať, že ste odolný človek?

Viete si predstaviť samého seba ako vodcu expedície?

Existujú tri základné druhy osobnej odolnosti:

Vrodená odolnosť – odolnosť s ktorou sa narodíte, vyznačujúca sa nadšeným prístupom, ktorý je typický pre deti mladšie ako 7 rokov

Adaptačná odolnosť – schopnosť zmeniť sa a prispôbiť sa, aby sme dokázali prekonať nepríjemnosti

Nadobudnutá odolnosť, alebo naučená odolnosť, ktorá vám pomôže znovu objaviť vrodenú odolnosť pomocou špecifických techník učenia

ČO JE KOMUNITA A KOMUNITNÁ ODOLNOSŤ?

Čo je KOMUNITA?

Komunita je skupina ľudí, ktorí môžu, ale nemusia žiť v rovnakej oblasti, obci alebo susedstve, zdieľajú podobnú kultúru, zvyky a zdroje. Ľudia žijúci v rovnakej komunite sú tiež vystavení rovnakým nástrahám a rizikám, ako napríklad chorobám, politickým a ekonomickým záležitostiam a prírodným katastrofám.

Čo je komunitná odolnosť?

Komunitná odolnosť je nepretržitá schopnosť komunity využívať dostupné zdroje (energiu, komunikáciu, prepravu, jedlo, atď.), tak, aby komunita dokázala reagovať, odolať a zotaviť sa z nepríjemných situácií (napr. ekonomický kolaps až po riziká globálnej katastrofy).

Čo znamená pojem „budovanie komunitnej odolnosti“?

Budovanie odolnej komunity je proces pre komunitu a v rámci nej, s aktivitami a opatreniami, ktoré sa odlišujú od komunity ku komunite. Predovšetkým to znamená:

- naplniť základné potreby (ak je stredobodom záujmu komunity prežitie, takáto komunita nebude schopná budovať odolnosť)
- vytvárať aktíva, a tým zabezpečiť rezervné prvky ako reakciu na šoky (napr. ekonomické, ľudské, sociálne...)
- mať prístup k externej podpore (napr. pomoc po katastrofe od miestnych samospráv a neziskových organizácií)
- zabezpečiť kvalitné aktíva (aktív a zdrojov by mal byť prebytok, mali by byť odolné, rozmanité, dobre situované a rovnomerne distribuované)
- mať schopnosť prispôbiť sa, zmeniť a učiť sa zo skúseností

Ako môžeme charakterizovať odolnú komunitu?

Odolná komunita:

- vie rozoznať, riadiť a kontrolovať riziká, poučiť sa z minulých skúseností (dobře informovaná a zdravá)
- je schopná určiť si priority (organizovaná)
- disponuje rôznymi kontaktami na externých aktérov (prepojená)
- je postavená ako efektívna sieť bývania, prepravy, energií, vody a kanalizácie (infraštruktúra a služby)
- ponúka rôzne príležitosti zamestnania (ekonomické príležitosti)
- je schopná chrániť, zlepšovať a zachovávať svoje ekosystémy (prírodné aktíva)

Zastavte sa a popremýšľajte!

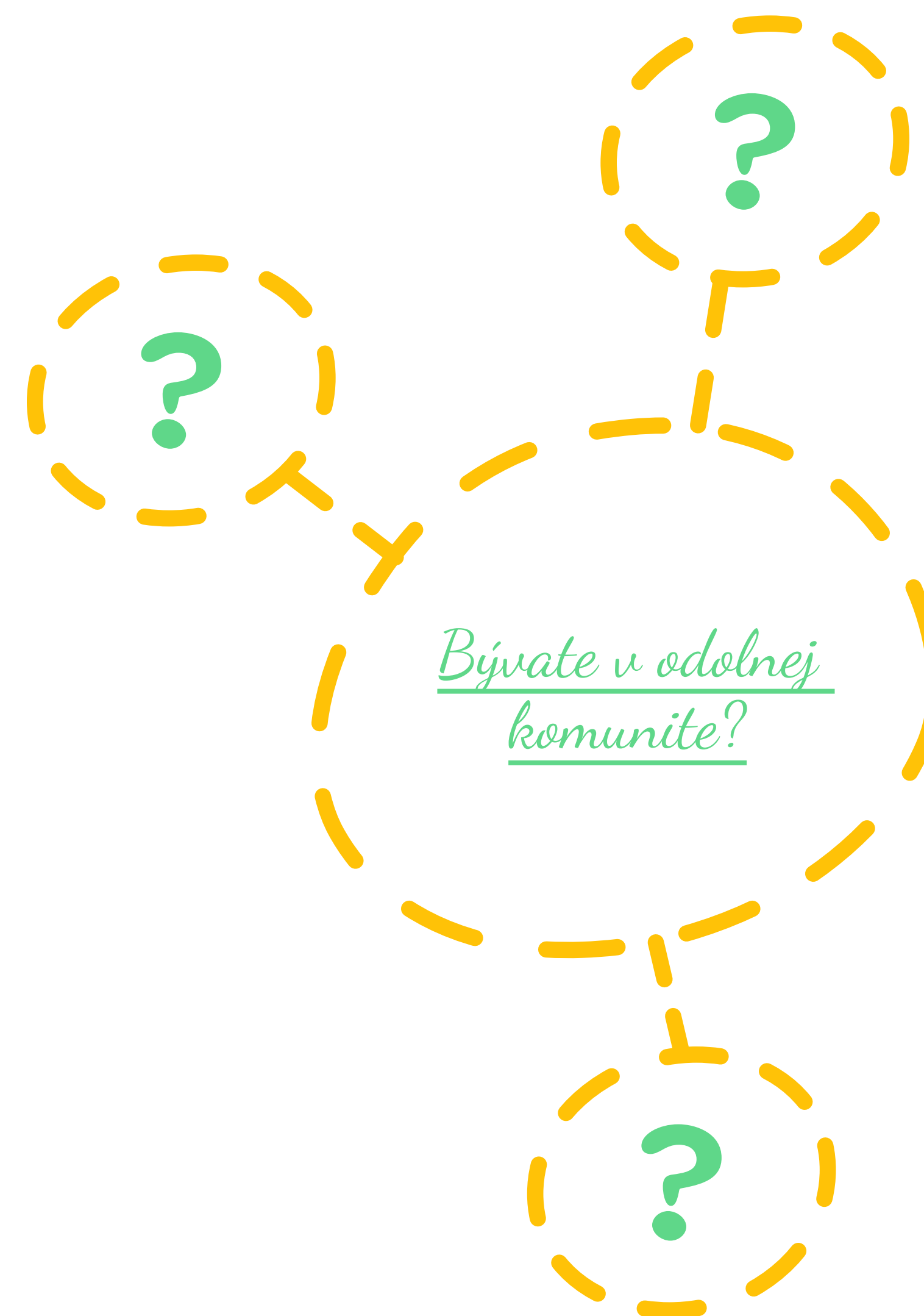
Bývate v odolnej komunite?

Čo dnes vidíte ako najväčšie výzvy vašej komunity v súvislosti s odolnosťou?

S cieľom zmeniť humanitárnu reakciu, bola v decembri 2015 na 32. Medzinárodnej konferencii Červeného kríža a Červeného polmesiaca spustená Miliónová koalícia za odolnosť (1BC – z anglického „The One Billion Coalition for Resilience“). Miliónová koalícia za odolnosť poskytuje možnosť jednotlivcom, domácnostiam, komunitám a organizáciám spolupracovať, a tým zvyšovať kolektívny vplyv pri budovaní odolnosti v komunitách po celom svete.

<https://onebillioncoalition.org/alt-about-the-coalition/>

ČO JE REGIÓN A REGIÓNALNA ODOLNOSŤ?

Čo je región?

Región je vo všeobecnosti územná jednotka, časť väčšieho celku, konkrétne štátu alebo sveta, s vlastnými prírodnými, demografickými, sociálnymi a ekonomickými podmienkami. V poslednej dobe, definujeme regióny ako otvorené a dynamické systémy, zložené z menších celkov, ale zároveň sú súčasťou väčších celkov, s prvkami prepojenými rôznymi druhmi interakcií.

Čo je regionálna odolnosť?

Regionálna odolnosť je schopnosť regiónu odolávať a zotaviť sa z vonkajších stresov a šokov tak, aby sa udržal rast regiónu. Ak je to potrebné, je možné reorganizovať štruktúru regiónu smerom k novému rastu.

Budovanie regionálnej odolnosti si vyžaduje najmä:

- spoľahlivé a efektívne inštitúcie
- dostupnosť finančných rezer
- možnosť rozložiť riziko na rôzne ekonomické aktivity a trhy
- nepretržité monitorovanie ekonomickej činnosti a výziev
- dopyt a ponuka skúseností
- flexibilita a prispôsobivosť
- dôvera medzi regionálnymi aktérmi

Kto môže prispieť k budovaniu regionálnej odolnosti?

- Verejná správa (poskytnutím regulačného rámca, podporných nštitúcií, infraštruktúry a bezpečnosti; vzdelávacích programov a programov zručnosti; implementáciou akčných a strategických plánov, mobilizáciou aktérov, stimuláciou nových partnerstiev a podnikateľských myšlienok, podnietením dôvery a účasti obyvateľov)
- Finanční a súkromní aktéri (financovaním podnikania a vytváraním nových príležitostí, posilnením inovácií, podporou propagácie podnikania, rovnako ako aj podporou výskumu & vývoja a start-upov)
- Ľudský faktor a sociálne vzťahy (solidarita ako základná súčasť celého komunitného systému).

Teraz máme základné informácie o celi našej cesty. Pozrime sa bližšie na témy, ktoré nás zaujímajú viac. V našom prípade je to regionálna odolnosť a jej špecifiká.

AKÝ je rámec pre budovanie regionálnej odolnosti?

24

RÁMEC/KONCEPT REGIONÁLNEJ ODOLNOSTI

Budovanie odolnosti je medzikontextový a medzisektorový koncept na riešenie čoraz zložitejších rizík a ich dopadu na zraniteľných ľudí, komunity alebo regióny. Je to dlhodobé integrované plánovanie, ktoré môže prostredníctvom náhleho šoku viesť k novým alebo lepším príležitostiam pri rozvoji komunity/regiónu.

Šesť opatrení na budovanie spoločného rámca pre posilnenie regionálnej odolnosti:

- 1) Určiť si rámcové otázky – po dohode so zainteresovanými stranami vytvorte rámec otázok, ktoré sú reálne, nie príliš rozsiahle, relevantné a prepojené na budúce procesy plánovania politiky.
- 2) Pochopiť základné riziká a tok ich vplyvu na sekundárne riziká – vytvorte si prehľad, na jednu stranu, prepojení medzi základnými a druhotnými rizikami a s nimi spojenými stresmi.
- 3) Predchádzať výskytu rizík – vytvorte si analýzu rizikového profilu tak, že určíte riziko a druh nebezpečenstva, súvisiace stresy, opis rizika, výskyt šokov v minulosti, potenciálne vplyvy, odkaz na použité dokumenty.
- 4) Identifikovať základné komponenty systému.

①

Určiť si rámcové otázky

②

Pochopiť základné riziká

③

Predchádzať výskytu rizík

④

Identifikovať základné komponenty

⑤

Analyzovať potenciálny vplyv identifikovaných rizík

⑥

Určiť závažnosť rizík na systém

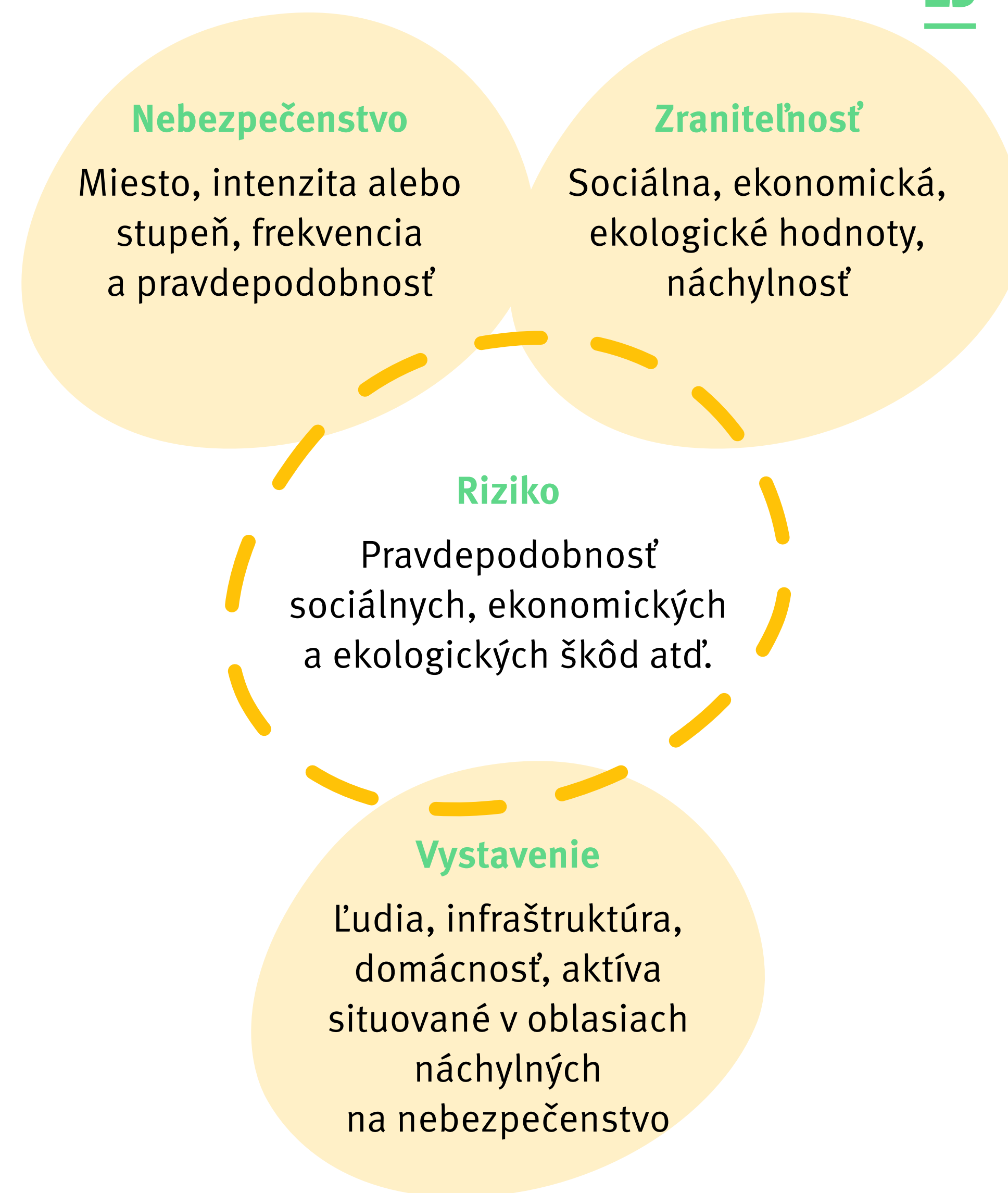
- 5) Analyzovať potenciálny vplyv identifikovaných rizík na základné prvky systému – analitik preskúma priemerný vplyv, ktorý by riziko mohlo mať na každú skupinu aktív.
- 6) Určiť závažnosť rizík na systém – závažnosť závisí od pravdepodobnosti výskytu rizika znásobná o jeho vplyv na systém.

Na medzinárodnej úrovni existujú rozličné rámce a návody: Transformujme náš svet: Agenda 2030 pre udržateľný rozvoj; Parížska dohoda alebo Sendaiský rámec pre znižovanie rizika katastrofy 2015 – 2030. Poznáte Sendaiský rámec? Ide o medzinárodný dokument, podpísaný s cieľom dosiahnuť podstatné zníženie rizík katastrof a strát na životoch, živobytí a zdraví, rovnako ako aj na ekonomických, fyzických, sociálnych, kultúrnych a environmentálnych aktívach osôb, podnikov, komunít a krajín. Zdôrazňuje štyri prioritné opatrenia na predchádzanie nových a zníženie existujúcich rizík katastrof: Pochopenie rizika katastrofy; Posilnenie riadenia rizika katastrofy, aby sa dalo riziko zvládnuť; Investovanie do zníženia katastrofy pre odolnosť; Zlepšenie pripravenosti na katastrofy kvôli efektívnej reakcii a „vylepšené budovanie“ počas obnovovania, modernizácie a rekonštrukcie. Rámec bol prijatý na Tretej konferenci OSN o znížení rizika katastrof v Sendai v Japonsku, 18. Marca 2015.

RIZIKO, NEBEZPEČENSTVÁ, VYSTAVENIE A ZRANITEĽNOSŤ

Riziko je miera pravdepodobnosti, že bude spôsobená škoda. Ide o kombináciu troch prvkov: nebezpečenstvo, vystavenie sa a zraniteľnosť. Riziko katastrofy definujeme ako možnosť, že región bude trpieť nepríjemnými následkami v budúcnosti. Vychádza zo vzájomnej interakcie sociálnych a environmentálnych faktorov a z kombinácie fyzických nebezpečenstiev a zraniteľnosti prvkov, ktorým je vystavené. **Definovanie rizika** ..... ▶ *Obrázok*

Nebezpečenstvo

Proces, fenomén alebo ľudská činnosť, ktorá môže spôsobiť straty na životoch, zranenie alebo iné zdravotné dôsledky, zničenie majetku, sociálne alebo ekonomické narušenie alebo environmentálny úpadok. Nebezpečenstvá môžu byť prírodného, antropogénneho alebo sociálno-prírodného pôvodu.

Vystavenie

Vystavenie odkazuje na ľudí, majetok, systémy alebo iné prvky, ktoré sa nachádzajú v nebezpečných oblastiach a sú vystavené potenciálnym stratám. Vystavenie má význam vo vzťahu k spôsobenému riziku, avšak nemusí nevyhnutne znamenať riziko (nie je určujúcim činiteľom rizika). Aj keď je niečo/niekoľko vystavený nebezpečenstvu, neznamená to nevyhnutne, že nastane strata/smrť (nie je na ne náchylné).

Zraniteľnosť

Podmienky určené fyzickými, sociálnymi, ekonomickými a environmentálnymi faktormi a procesmi, ktoré zvyšujú náchylnosť jednotlivcov, komunity, majetku a systému na vplyvy nebezpečenstiev.

Multidimenzionálna povaha zraniteľnosti a vystavenia robí akýkoľvek organizovaný rámec do určitej miery náhodným, prekrývajúcim sa a kontroverzným. Na základe subkategórií, rozoznávame tri základné dimenzie: environmentálna (fyzické dimenzie, geografia, poloha, miesto, štruktúra osídlenia), sociálna (demografia, vzdelanie, zdravie, blahobyt, kultúrna dimenzia) a ekonomické dimenzie.

Nebezpečenstvo

Miesto, intenzita alebo stupeň, frekvencia a pravdepodobnosť

Vystavenie

Ľudia, infraštruktúra, domácnosť, aktíva situované v oblastiach náchylných na nebezpečenstvo

Zraniteľnosť

Sociálna, ekonomická, ekologické hodnoty, náchylnosť

Budovanie odolnosti možno charakterizovať ako opakujúci sa, dynamický proces, ktorý zahŕňa ako je riziko analyzované, ako sa robia rozhodnutia, aby odpovedali riziku a ako tieto rozhodnutia posilňujú systém a napomáhajú mu rýchlejšie reagovať na nepríjemnosti.

AKO MERAŤ REGIONÁLNU ODOLNOSŤ?

Odolnosť ako taká nie je priamo pozorovateľná, ale musí byť skúmaná vo vzťahu k výsledku, napr. odolnosť voči identifikovaným šokom. Meraním trendov a črt pri odolnosti môžeme určiť, či opatrenia na zlepšenie odolnosti fungujú.

Ukazovatele odolnosti

Jedným zo spôsobov merania odolnosti sú indexy, ktoré sú organizované na základe ukazovateľov do štyroch kategórií – sociálno-ekonomické, infraštruktúrne a environmentálne. V každej kategórii je možné použiť indexovú maticu na určenia stredovej odolnosti a zraniteľnosti:

Kategória	Index odolnosti	Index zraniteľnosti
Environmentálne	<ul style="list-style-type: none"> environmentálna rôznorodosť 	<ul style="list-style-type: none"> sucho seizmické nebezpečenstvo blízkosť priehrad % silných búrok rozmanitosť búrok

Ekonomické	<ul style="list-style-type: none"> • priemerný nepoľnohospodársky príjem vlastníka • vlastníci ako časť z celkovej nepoľnohospodárskej zamestnanosti • zariadenia rodenia zvierat • rôznorodosť sektora zamestnanosti • podiel na pracovnej sile 	<ul style="list-style-type: none"> • voľné pracovné miesta v podnikoch • % domácností, ktoré minú 30% a viac z celkového príjmu na náklady na bývanie • miera nezamestnanosti • % populácie zamestnanej v ťažobnom priemysle a priemyselnej výrobe
Infraštruktúrne	<ul style="list-style-type: none"> • % ľudí zamestnaných v záchranných zložkách ako percento z celkovej populácie okresu • % populácie, ktorá má potraviny (obchod) v okruhu 1,6 km • % populácie, ktorá má v okruhu 16 km nemocnicu s pohotovosťou • evakuačné cesty – záchrannárske uličky • % všeobecných lekárov na osobu • náklady na políciu a hasičov na osobu 	<ul style="list-style-type: none"> • vysoké obchádzkové mosty • % domov postavených pred 1960 • % obytných jednotiek, ktoré sú mobilné • % populácie v okruhu 16 km od priehrady • % populácie bez motorového vozidla • % populácie v okruhu 16 km od jadrovej elektrárne • nekvalitná pitná voda

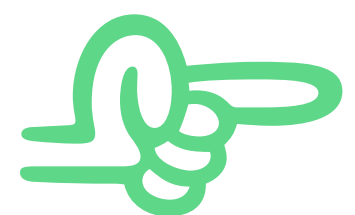
Sociálne

- % neziskových organizácií na osobu
- % združení na osobu
- počet ľudí účastniacich sa na voľbách
- % populácie, ktorá má bakalársky alebo vyšší stupeň vzdelania
- dĺžka života
- % bytových jednotiek obývaných vlastníkami
- % populácie, ktorá býva v rovnakom okrese ako rok predtým
- % populácie vo veku 65+
- % populácie vo veku menej ako 18 rokov
- % populácie hendikepovaných
- miera kriminality
- príjmová nerovnosť (GINI Index)
- % súdnej právomoci
- % domácnosti, ktoré sú jazykovo izolované
- % populácie žijúcej pod 100% hranicou chudoby
- % populácie bez zdravotného poistenia

Zastavte sa a popremýšľajte! Sú vo vašom regióne iné špecifické ukazovatele?

Existuje niekoľko konceptov ako merať regionálnu odolnosť. Svetové ekonomické fórum (2013) vytvorilo prototyp rámca, ktorý môžu národy používať na budovanie odolnosti, vrátane piatich sústémov: ekonomický, environmentálny, vládny, infraštruktúrny a sociálny. Ďalšou možnosťou je použitie Indexu kapacity odolnosti, ktorý je založený na priamych a nepriamych náhradných opatreniach.

Teraz máte základné informácie, ktoré by ste mali poznať ako člen výpravnej expedície. Pre viac informácií si pozrite kurzy v Module 1 a Module 2 na <https://reface-projectmooc.eu/login/index.php>

III. Ako?

V časti „ČO“ sme sa dozvedeli ako čítať mapu. Vieme, čo nás môže na našej ceste stretnúť a poznáme základnú terminológiu, aby sme porozumeli okolnostiam.

Teraz stojíme pred pomyselnou voľbou:

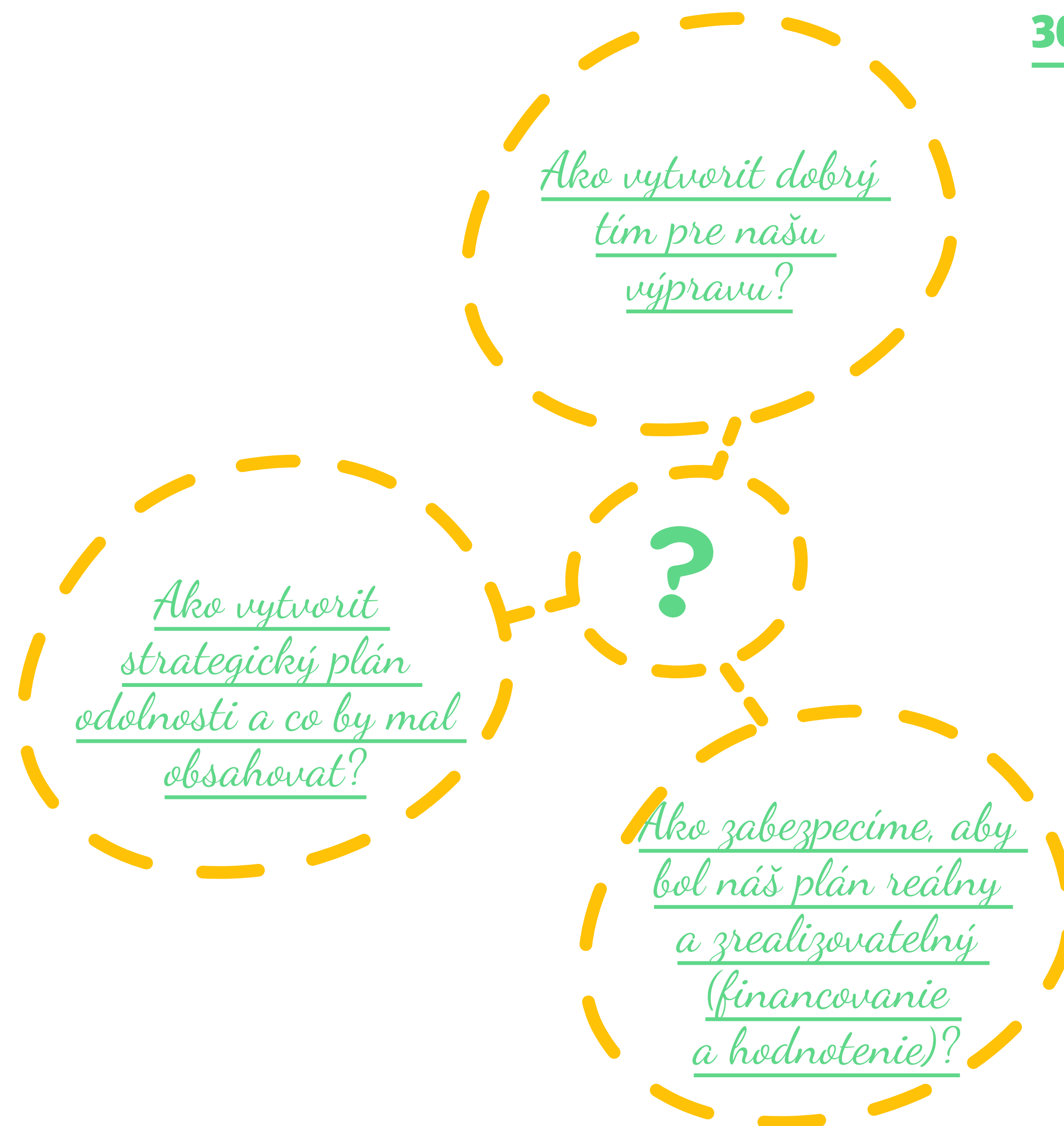
- už viac nie sme začiatočníci v oblasti odolnosti, ale nateraz nám to stačí alebo
- vydáme sa na cestu odolnosti.

Avšak je jednoduchšie vydať sa na akúkoľvek cestu alebo expedíciu ak

- sa na ňu nevydávame sami
- máme dobrý plán.

V ďalšom kroku našej prípravy budeme hľadať odpovede na nasledujúce otázky:

- AKO vytvoriť dobrý tím pre našu výpravu?
- AKO vytvoriť strategický plán odolnosti a čo by mal obsahovať?
- AKO zabezpečíme, aby bol náš plán reálny a zrealizovateľný (financovanie a hodnotenie)?

Príprava akéhokoľvek plánu je samostatným projektom. Rovnako tak aj tvorba strategického plánu odolnosti. Na základe tohto, môžeme využiť akýkoľvek nástroj alebo prístup z oblasti projektového manažmentu.

Zastavte sa a popremýšľajte

Teraz sa vráťte ku kapitole PREČO? a pripomeňte si v akej role ste.

Ste zodpovedný za tvorbu a implementáciu regionálneho plánu odolnosti?

Máte záujem pripraviť si takýto plán pre vašu komunitu/región? Ste ochotný robiť viac ako len preštudovať si materiály?

Je dôležité poznamenať, že príprava plánu odolnosti by už mala prebiehať v kooperatívnom duchu. Plány odolnosti fungujú v zložitom sociálnom kontexte, v ktorom je pre vytvorenie dobrého návrhu plánu nevyhnutné správne porozumenie rôl jednotlivých aktérov a ich vzťahov. Koniec koncov, plány sú o ľuďoch, a preto je dôležité pochopiť, kto sú rozliční hráči, aké sú ich očakávania a záujmy, ich vplyv na druhých, atď. Nevyhnutné je aj pochopenie základných vzťahov medzi spoločným procesom plánovania, cieľovou populáciou a zainteresovanými stranami.

Základná otázka je: kto sú členovia našej expedície?

Ďalšie ako napr.: Potrebujeme v našom tíme medika? Musí ísť s nami alebo stačí ak bude na telefóne? Koho našou expedíciou ovplyvníme?

AKO vytvoriť dobrý tím pre našu expedíciu?

Identifikácia a zapojenie regionálnych kľúčových hráčov

Pri identifikácii regionálnych hráčov je dôležité rozlišovať, čo je zainteresovaná strana a čo je cieľová skupina. Viete aký je medzi nimi rozdiel?

Zainteresovaná strana	Cieľová skupina

Najrozšírenejšou definíciou pojmu **zainteresovaná strana** je, že je to ktokoľvek, kto môže ovplyvniť alebo má vplyv na organizáciu, plán, stratégiu alebo projekt. Zainteresované strany sú z rôznych oblastí (napr. z miestnej komunity: rodiny, zamestnanci, miestne politické organizácie, miestne a národné neziskové organizácie atď.), a preto sú zainteresované strany považované za heterogénne.

Cieľová skupina je celá skupina ľudí, ktorí s naväčšou pravdepodobnosťou chcú alebo potrebujú vaše riešenie alebo produkt. Vašou cieľovou skupinou je v podstate ktokoľvek, pre koho je určená vaša správa.

Manažment zainteresovanej strany je systematická identifikácia, analýza a plánovanie udalostí, zameraných na komunikáciu, rokovanie a ovplyvňovanie zainteresovaných strán.

Analýza zainteresovanej strany je súčasťou manažmentu zainteresovanej strany. Je dôležitou technikou pre identifikáciu zainteresovaných strán a analýzu ich potrieb. Využíva sa na identifikáciu všetkých kľúčových zainteresovaných strán, ktoré majú osobný záujem na otázkach zahrnutých v pláne. Každá dobrá analýza zainteresovaných strán začína zoznamom potencionálnych zainteresovaných strán, na základe ktorého je následne vytvorený skutočný zoznam zainteresovaných strán. Výborným začiatkom pri tvorbe prvého zoznamu potenciálnych zainteresovaných strán je brainstorming. Začnite spísaním zoznamu kohokoľvek, kto vám napadne a kto bude ovplyvnený. Zoznam môže obsahovať verejnú správu, súkromnú spoločnosť, profesionálne inštitúcie, partnerov, neziskové organizácie, tých, na ktorých bude mať či už pozitívny alebo negatívny vplyv, médiá, politické organizácie atď.

Zainteresovaná strana môže byť interná alebo externá, jednotlivci alebo skupiny, silná alebo slabá, aktivisti alebo obhajcovia, nadriadený a podriadený, formálna alebo neformálna...

V prvej fáze tvorby zoznamu zainteresovaných strán sa nenechajte, ani svoj tím, ničím obmedzovať.

MAPOVANIE ZAINTERESOVANEJ STRANY

V praxi je najpoužívanejším nástrojom mapa zainteresovanej strany. Mapovanie zainteresovanej strany zahŕňa identifikáciu zainteresovaných strán, ich záujmy, možné dosahy, vplyvy a spôsoby, v ktorých na seba vzájomne pôsobia. Pri každej relevantnej strane, ktorá je súčasťou mapovania zainteresovanej strany, je dôležité, aby sme poznali jej vedomosti a počiatočný názor na plán odolnosti a aktivity, rovnako ako aj postoje a správanie, aby sme vedeli prispôbiť komunikáciu. Na základe výsledkov mapovania zainteresovanej strany môžeme použiť vhodné spôsoby komunikácie.

Komunikácia je základ!

Zvyčajne sú rozmermi mapy zainteresovanej strany vplyv zainteresovaných strán a miera ich záujmu o plán, tak ako je to znázornené na nasledujúcom obrázku.

- Zainteresované strany v pravom dolnom rohu majú malú moc, ale veľký záujem. Potrebujete ich neustále informovať o pokroku a zmenách.
- Zainteresované strany v ľavom dolnom rohu majú malú moc a aj malý záujem. Sledujte ich a monitorujte ich mieru záujmu.
- Zainteresované strany v pravom hornom rohu majú veľký vplyv a veľký záujem. Potrebujete s nimi úzko spolupracovať a zabezpečiť, aby sa s nimi konzultovalo, spolupracovalo a aby boli úplne zapojení.

- Zainteresované strany v ľavom hornom rohu majú vysoký vplyv, ale malý záujem. Musíte túto kategóriu uspokojiť, ale nie každodennou detailnou komunikáciou.

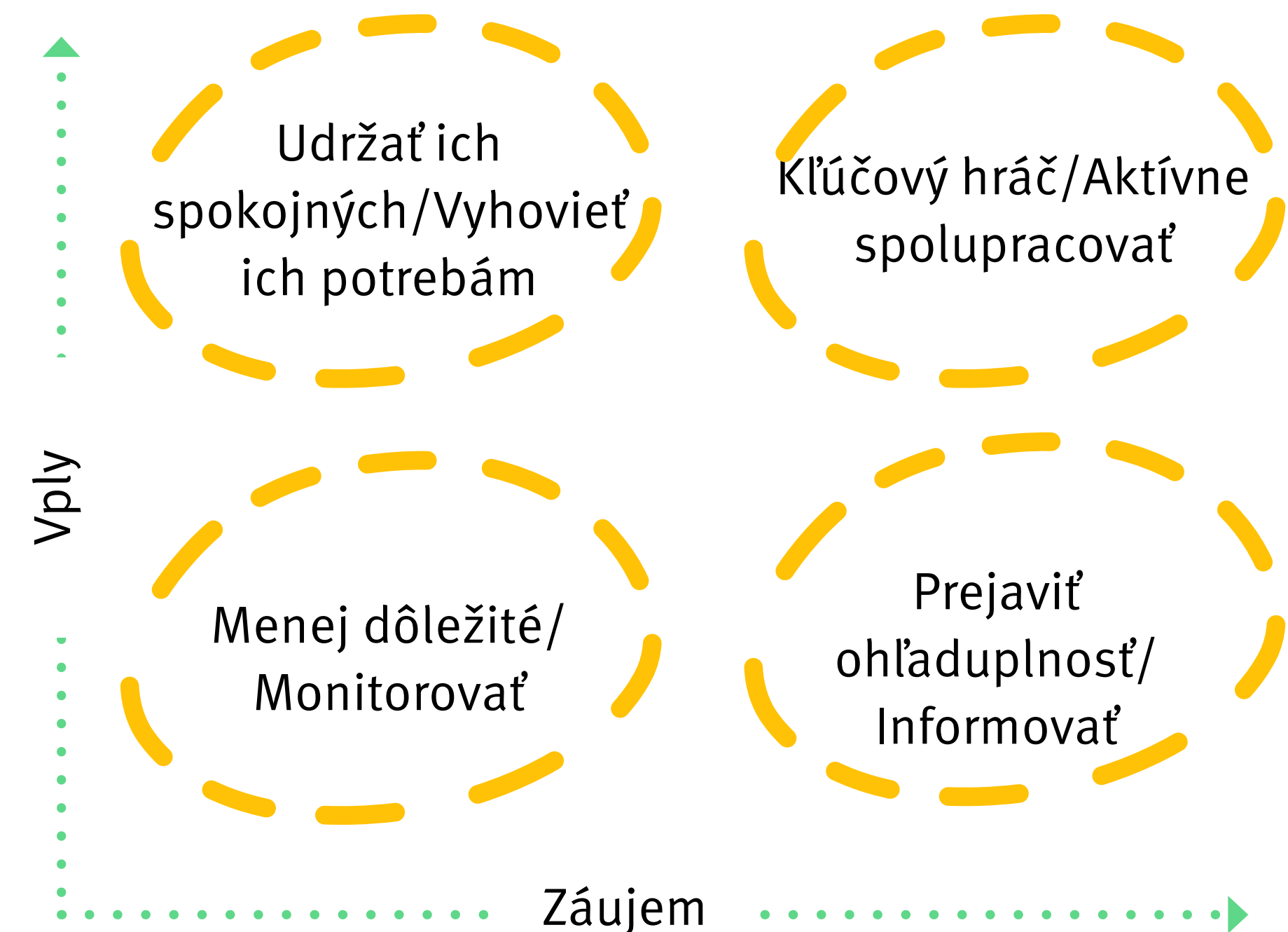
ZAPOJENIE ZAINTERESOVANEJ STRANY, BUDOVANIE DÔVERY

Ak sa vydáte na dobrodružnú výpravu so skupinou rôznych ľudí, základnou hodnotou na prežitie je dôvera. Dôvera, že sa jeden na druhého môžete spoľahnúť.

Už viete, že do procesu plánovania, vytvárania a zavedenia vášho plánu odolnosti budú zapojené viaceré zainteresované strany a skupiny na to, aby sa vytvoril systém, ktorý funguje najlepšie pre všetkých. Tým, že budete venovať dostatok času vzťahom, aby ste porozumeli potrebám a záujmom jednotlivých skupín, uľahčíte komunikáciu, čo vám spätne dopomôže k tomu, aby bol plán odolnosti úspešný. Aké nástroje by ste použili na vybudovanie dôvery a zachovanie motivácie v situáciách, keď je vaša skupina hladná a vyčerpaná? Máte konkrétne predstavy?

Tu nájdete niekoľko odporúčaní ako sa stať členom tímu, na ktorého sa ostatní môžu spoľahnúť:

- Najprv sa snažte porozumieť vy, až potom vám budú rozumieť aj ostatní.
- Buďte empatický a rozmýšľajte o riešeniach, ktoré sú výhodné pre všetkých.
- Ako líder a projektový manažér plánu odolnosti, choďte ostatným príkladom. Buďte vždy na stretnutiach pripravený a majte po roke všetky potrebné informácie.

Obrázok Aspekty mapy zainteresovanej strany

- Budte úprimný a otvorený ohľadom pokroku projektu. Majte istotu a guráž otvorene rozprávať o záležitostiach projektu a nebojte sa požiadať o pomoc, ak je to potrebné.
- Budte proaktívny a prevezmite zodpovednosť za svoje činy.
- Zachovajte si pozitívny prístup.
- Vytvárajte si časové osi, na jednu A4 v tabuľkovom formáte, aby sa vám ľahšie čítali. Nezabudnite zaznamenať významný pokrok.
- Ostaňte organizovaný. Využite nástroje projektového manažmentu na vytvorenie zoznamov úloh s termínmi a popisom výstupov.
- Komunikácia, komunikácia, komunikácia.

Pre viac informácií ohľadom mapovania zainteresovanej strany, si prečítajte SubModul 3.1. Úlohy regionálnej samosprávy pri plánovaní a zavádzaní odolnosti: identifikácia a zapojenie kľúčových regionálnych zainteresovaných strán.

Aktuálny stav hry je dôležité poznať ešte pred tým, ako sa spoločne pustíme do definovania hlavných cieľov našej cesty. Uistite sa, že ste venovali dostatok času zhodnoteniu stavu regiónu vzhľadom na jeho odolnosť.

V tomto bode sme sa dostali k ďalšej významnej časti prípravy, a to je vytvorenie komplexného plánu.

BUDOVANIE DÔVERY

AKO vytvoriť strategický plán odolnosti vo forme dokumentu a čo všetko by mal obsahovať?

Ak ste sa dostali až sem, gratulujeme, ale základom je, pozrieť sa bližšie na dôležitejšie pojmy – glosár, ktorý nájdete na <https://reface-project.eu/sk/>

Zastavte sa a popremýšľajte:

Vysvetlite slová adaptácia, zmiernenie, transformácia, citlivý prístup, rezistentnosť, obnova.

Celá snaha by sa mala premietnuť do dokumentu, ktorý korešponduje s dlhodobým strategickým plánom. Takýto dokument by mal obsahovať

- zhodnotenie stavu regiónu z hľadiska zraniteľnosti a
- definovanie cieľov pre zvýšenie odolnosti.

Pri vytváraní komplexných plánov sa často využíva integrovaný prístup. Integrovaný prístup v strategickom plánovaní nazerá na plánovanie z rôznych perspektív:

- horizontálna - zohľadňuje rôzne oblasti politiky
- vertikálna – zohľadňuje rôzne úrovne verejnej správy (multiúrovňové vládnutie).

A taktiež:

- multi-sektorálna (spája rôzne kombinácie tématických cieľov).
- multi-úrovňová (vymedzuje funkčnú územnú perspektívu);
- multi-partnerská (zahŕňa presunutie manažérskych úloh na úroveň miest); a
- multi-financovaná (spája podporu z rôznych fondov, programov alebo od správnych orgánov).

Zastavte sa a popremýšľajte

Aj kríza spojená s COVID-19, aj globálna finančná kríza (GFK) spadajú do tohto modelu, aj keď s dôležitým rozdielom, a to povahou šoku, ktorý krízu spôsobil. Toto sú len dva ilustračné príklady z nedávnej minulosti, prinášajúce lekcie, z ktorých by mohli čerpať tvorcovia politik, aby sa uistili, že ekonomiky sú tak odolné, ako sa len dá voči budúcim šokom, ktorých povahu, silu a komplexnosť nemôžeme určiť dopredu. Kombinácia vzájomných globálnych závislostí a miestnych zraniteľností vytvára podmienky na to, aby šokové udalosti prechádzali hranice a sektory globálnej ekonomiky. A preto je potrebné rozumieť zdrojom zraniteľnosti, investovať do rizikového manažmentu a posilniť medzinárodnú spoluprácu, čím sa vybuduje ekonomická odolnosť.

Hodnotenie regiónu: proces plánovania

Základné kroky sú:

- zhodnotenie rizika a zraniteľnosti regiónu,
- identifikácia nebezpečenstiev a aktív,
- zhodnotenie zraniteľnosti komunitných aktív,
- zhodnotenie rizika,
- príprava máp nebezpečenstva a rizika,
- prioritizácia nebezpečenstiev a rizík, a nakoniec
- stanovenie cieľov odolnosti.

Zhodnotenie odolnosti regiónu alebo komunity nie je jednoduchá úloha. Identifikácia rizík a zraniteľnosti si vyžaduje dostatočný popis možných nebezpečenstiev a aktív, ktoré budú ovplyvnené. .....► *Obrázok*

Zhodnotenie zraniteľnosti je process definovania, identifikácie a prioritizácie zraniteľností v rôznych ekonomických infraštruktúrach. Hodnotenia zraniteľnosti taktiež poskytujú nevyhnutné znalosti, povedomie a pôvod rizika na to, aby sme pochopili a reagovali na hrozby a ich okolnosti. Proces zhodnotenia zraniteľnosti má identifikovať hrozby a riziká, ktoré predstavujú. Typicky zahŕňa používanie automatických testovacích nástrojov. Pri hodnotení rizika sa zvyčajne využívajú

Obrázok Riziká a zraniteľnosť

kvalitatívne a kvantitatívne dáta a zhromažďujú sa dáta z primárnych a/alebo sekundárnych zdrojov. Robí sa to s cieľom získať informácie založené na faktoch, ako aj z perspektív rôznych cieľových zainteresovaných strán.

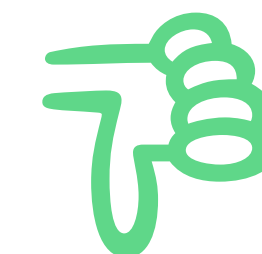
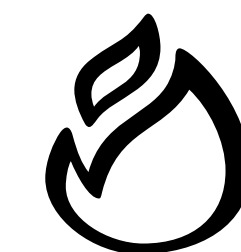
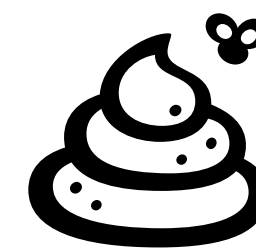
Zraniteľnosť a nerovnosť sú vo svojej podstate vzájomne prepojené a zároveň prepojené so sociálnymi rozmermi katastrofy, rizikom katastrofy a vplyvmi katastrof. V kombinácií s hodnoteniami nebezpečenstiev, hodnoteniami zraniteľnosti a nerovnosťou môžu informovať komunitu o celkovom riziku.

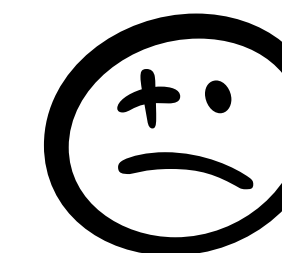
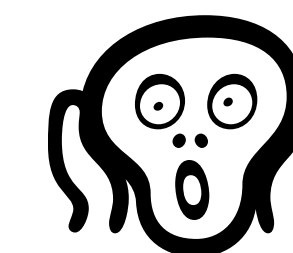
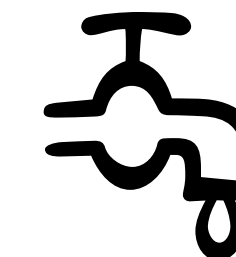
Hodnotenie klímy, sociálnej a bezpečnostnej zraniteľnosti je výzvou a vysoko technickým procesom. Preto neváhajte kontaktovať odborníkov v tejto oblasti, ktorí vedia pripraviť potrebné dokumenty s veľmi kvalitným obsahom a vo formáte prijateľnom pre užívateľov.

IDENTIFIKÁCIA NEBEZPEČENSTIEV A AKTÍV

Nebezpečenstvo je zdroj alebo situácia s potenciálom pre hrozbu, v zmysle zranenia alebo podlomeného zdravia ľudí, poškodenia majetku, poškodenia životného prostredia alebo ich kombinácia. Ak rozprávame o nebezpečenstvách v spoločnosti je potrebné zvážiť minulosť, ale musíme myslieť aj na priemyslený a technologický vývoj očakávaný v budúcnosti. Pre efektívny rizikový manažment je rovnako dôležité očakávanie rôznych možných scenárov a vytváranie plánov pre takéto scenáre.

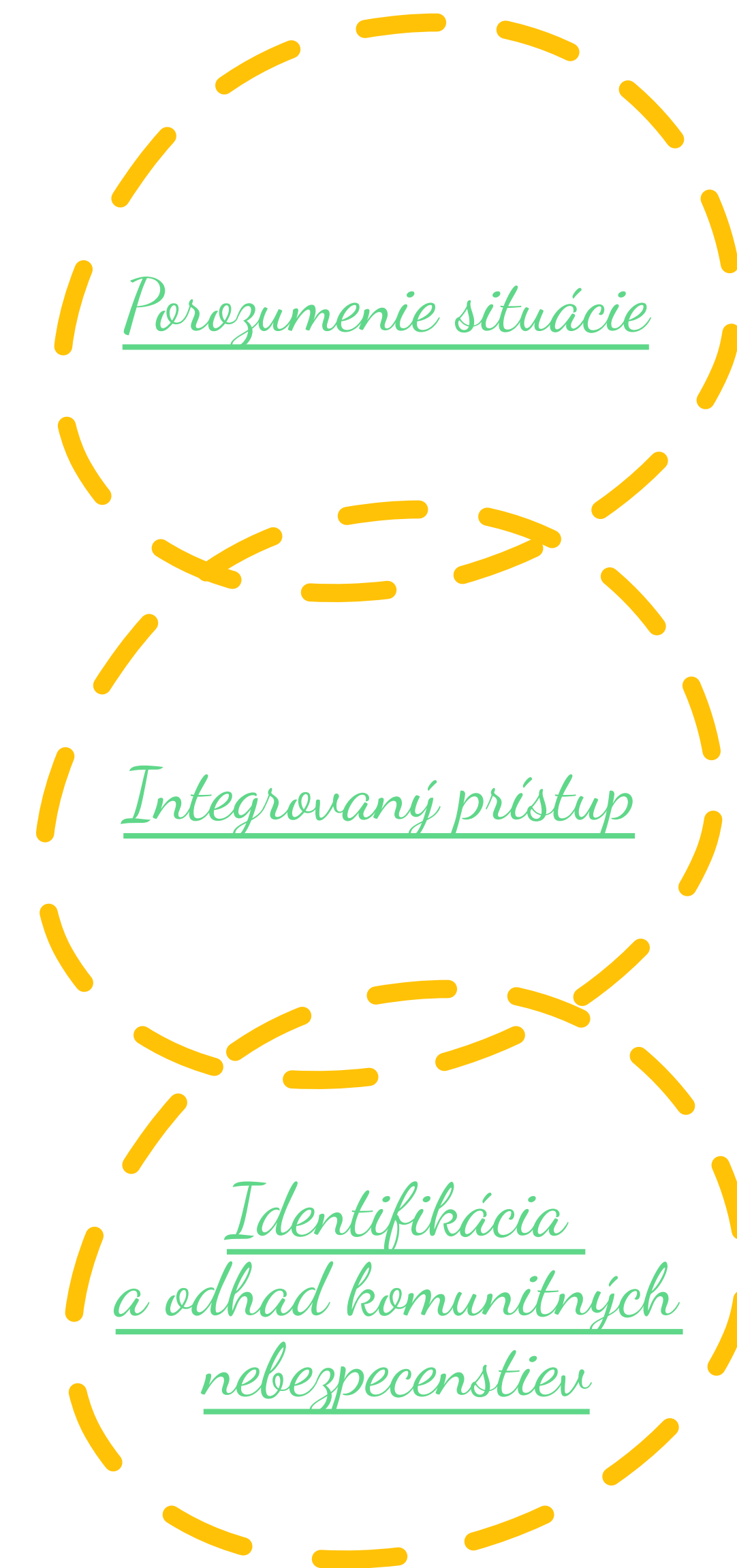

NEBEZPEČENSTVÁ

Všeobecné odporúčanie:

1. **Porozumenie situácie.** Pochopenie situácie je nevyhnutným štartovacím bodom akéhokoľvek plánovania. Spolupráca s osobami s rozhodovacou právomocou a so zainteresovanými stranami je nevyhnutná na to, aby boli ciele, miera úsilia a rozsah úloh jasne pochopené. Môžeme použiť rôzne metódy a techniky (diskusie, obchôdzky, interview).
2. **Integrovaný prístup.** Plánovanie kvôli odolnosti môže a má byť postavené na už existujúcich plánoch. Mal by byť zavedený s už existujúcimi:
  - a. regionálnymi a národnými cieľmi odolnosti
  - b. komunitnými cieľmi, ktoré nájdeme vo Všeobecných plánoch, Špeciálnych plánoch, Plánoch na zmiernenie klímy, Plánoch na klimatickú adaptáciu, Plánoch udržateľnosti, Miestnych plánoch na zmiernenie nebezpečenstva alebo v iných dokumentoch, týkajúcich sa plánovania.
3. **Identifikácia a odhad komunitných nebezpečenstiev.** Identifikácia nebezpečenstva nie je priamočiara – ľudia môžu mať rôzne predstavy o tom, čo je významné nebezpečenstvo. Preto je dôležité hľadať názory niekoľkých ľudí v komunite. Môžeme použiť rôzne metódy a techniky (brainstorming, pamäťové mapy, diskusie, obchôdzky, atď.).

ZHODNOTENIE ZRANITEĽNOSTI KOMUNITNÝCH AKTÍV, ZHODNOTENIE RIZIKA

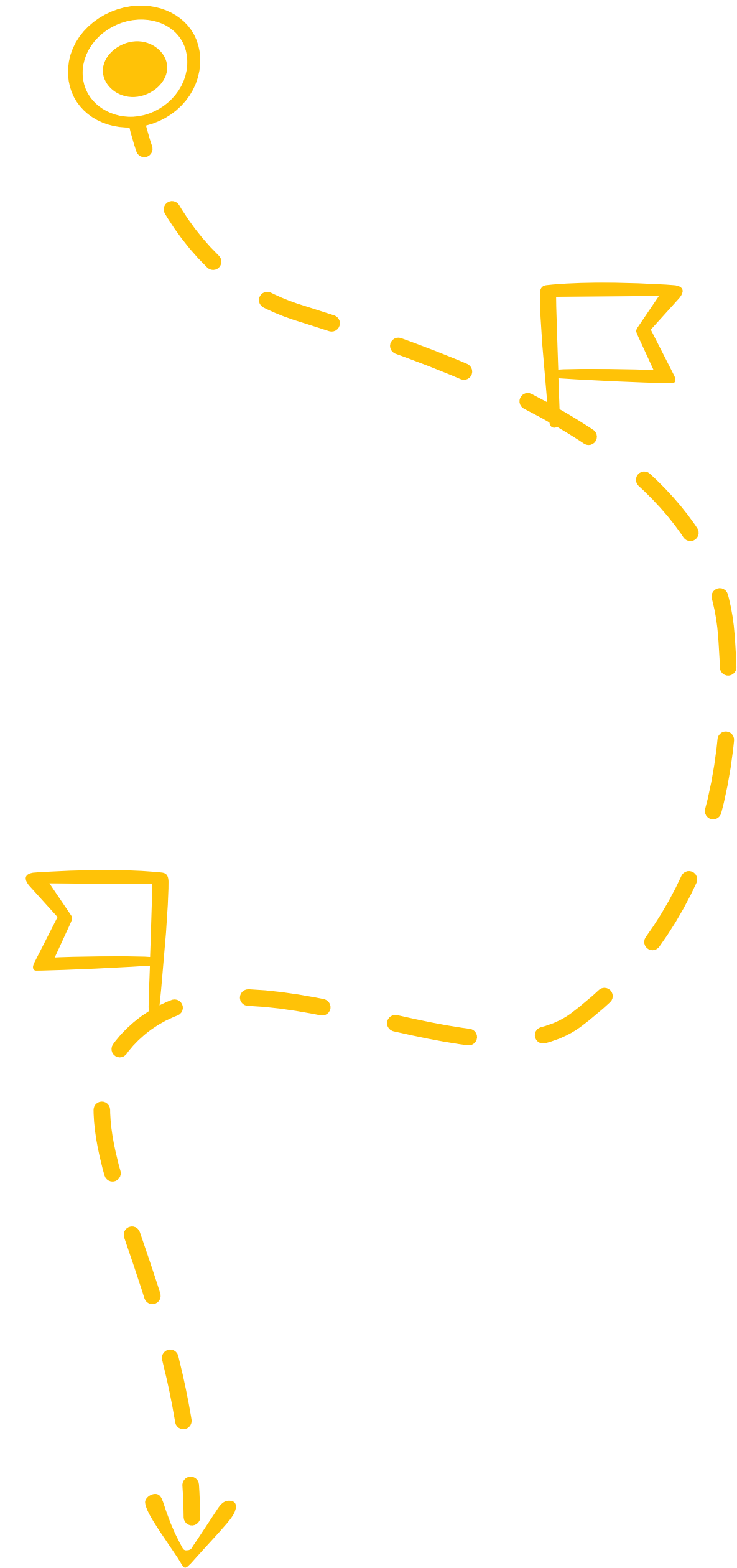
Tento process by mal dať opovede na otázky, na čom komunita záleží a čo je dôležité chrániť. Nasledujúce otázky vám môžu pomôcť identifikovať dôležité aktíva komunity:

- Ktoré miesta a prvky sú pre komunitu dôležité?
- Ktoré aktíva sú kritické pre udržanie bezpečnosti, zdravia a produktivity v komunite?
- Má komunita jedinečné alebo kritické vybavenie, na ktoré sa spolieha?
- Nefunkčnosť ktorých aktív by mala pre komunitu závažné dôsledky?

Aktíva komunity zahrňujú ľudí, štruktúry, vybavenie, systémy infraštruktúry, ktoré majú pre komunitu hodnotu. Z širšieho uhľa pohľadu môžu byť aktíva definované ako všetko, čo je dôležité pre osobitný ráz a fungovanie komunity a môže byť veľmi všeobecne opísané v jednej zo štyroch kategórií: ľudia – ekonomika – umelé prostredie – prírodné prostredie.

Zastavte sa a popremýšľajte

Ktoré aktíva komunity, regiónu, v ktorom žijete, považujete za najdôležitejšie a potrebujú chrániť? V čom je vaša komunita, región najzraniteľnejší?

Je základné a nevyhnutné začať proces hodnotenia s odhodlanou, organizovanou skupinou, ktorá má potrebné schopnosti, zručnosti a čas pracovať s rôznymi komunitnými zainteresovanými stranami, zbierať a spracovávať dáta počas obdobia niekoľkých mesiacov, dokonca aj rokov.

Môžete použiť nasledovné metódy zbierania dát: pozorovania zúčastnených (workshop pre rôzne skupiny – skupina štátnych úradníkov, obchodníkov, návštevníkov atď.), interview s kľúčovými informátormi (strategickí environmenátni plánovači, územní plánovači, krízoví manažéri atď.), prieskum, prehľad oficiálnych dokumentov zameraných na udržateľnosť a krízový manažment.

Kľúčovým pojmom je okrem zraniteľnosti aj RIZIKO

Riziko je pravdepodobnosť škody, straty alebo iných dôsledkov, ktoré vznikajú vzájomným pôsobením prírodných nebezpečenstiev a aktív komunity. Risk definujeme ako pravdepodobnosť škodlivých následkov alebo očakávaných strát (úmrtia, zranenia, chudoba, živobytia, narušená ekonomická činnosť alebo poškodenie životného prostredia).

Všetky informácie týkajúce sa nebezpečenstva, zraniteľnosti a rizika je potrebné zosumarizovať tak, aby komunita chápala najpodstatnejšie riziká a zraniteľnosti.

Existuje množstvo spôsobov ako mapovať nebezpečenstvá a riziká. Geografické informačné systémy (GIS) sa používajú na mapovanie nebezpečenstva a zraniteľnosti po celom svete. GIS je priestorový systém, ktorý kombinuje všetky druhy dát s územnou interpretáciou a výstupom.

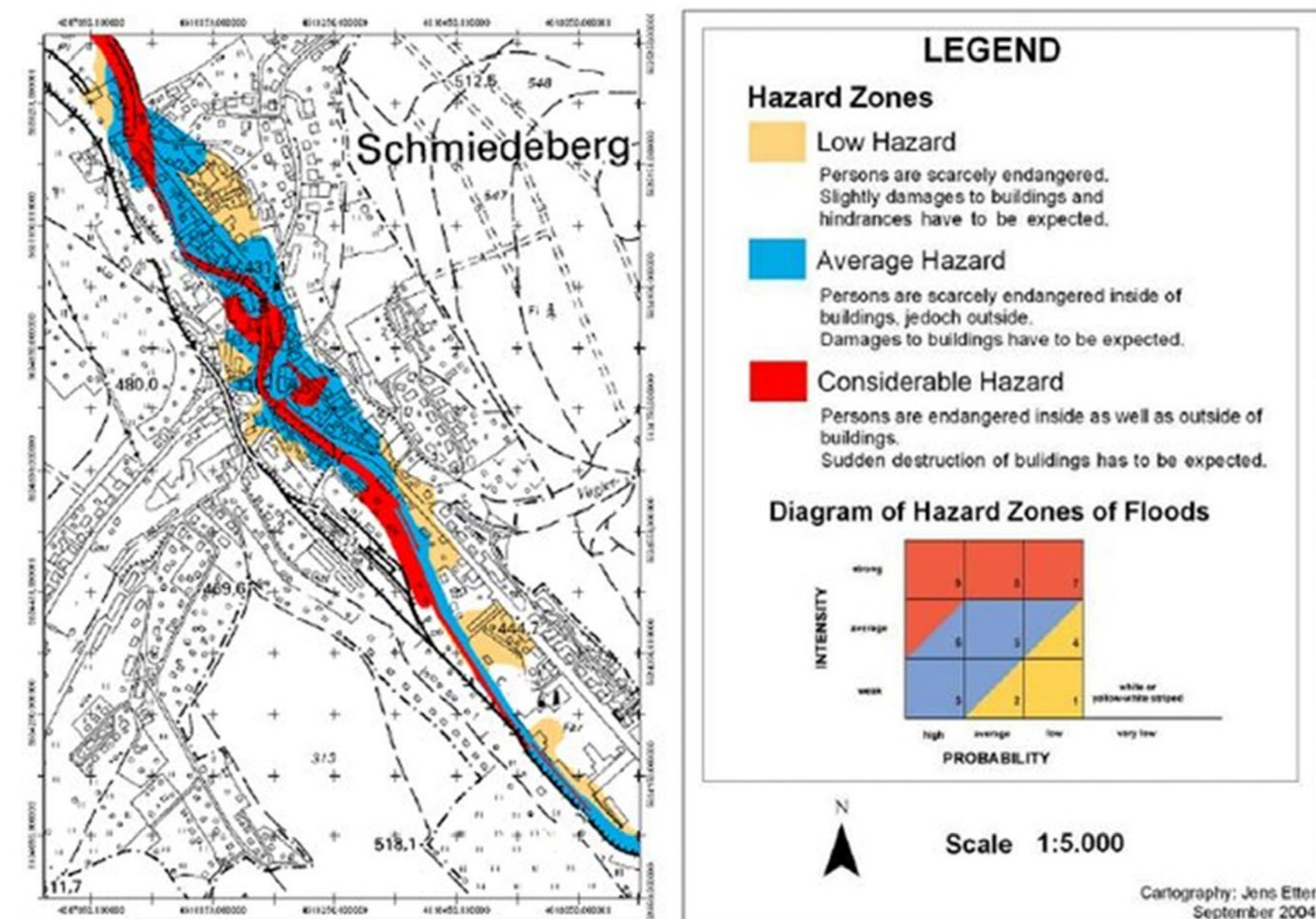

Použite Google a nájdite ďalšie príklady, aby ste mali predstavu ako môžu takéto mapy vyzerieť.

Aby ste skompletizovali zhodnotenia rizika, uprednostňujte nebezpečenstvá, ktoré by mohli mať na komunitu najväčší dopad. Prioritizácia nebezpečenstiev by mala byť založená na základe už vytvorených profilov nebezpečenstiev, prebiehajúcich hodnoteniach a analýzach. Môžete použiť rôzne techniky prioritizácie. Niektoré sú založené na kvantitatívnych kritériách, ako napr. história a pravdepodobnosť, tým sa jednotlivo prideluje číselné skóre (napríklad FEMA model). Na druhej strane sú techniky, ktoré priamo porovnávajú nebezpečenstvá použitím niekoľkých kritérií postupným spôsobom, a tieto nazývame kvalitatívne. Zapojenie samotnej komunity je pri prioritizácii nebezpečenstiev kľúčové. Tak ako aj pri iných krokoch pri hodnotení zraniteľnosti je nevyhnutný poradný a participačný proces.

Koniec koncov, rozhodnutie koho, čo a do akej miery chrániť, by malo byť výsledkom jednotného súhlasu celej komunity.

Dospieť k zhode medzi komunitou a zainteresovanými stranami môže byť jednoduché, ale častejšie je to práve naopak a vyžaduje

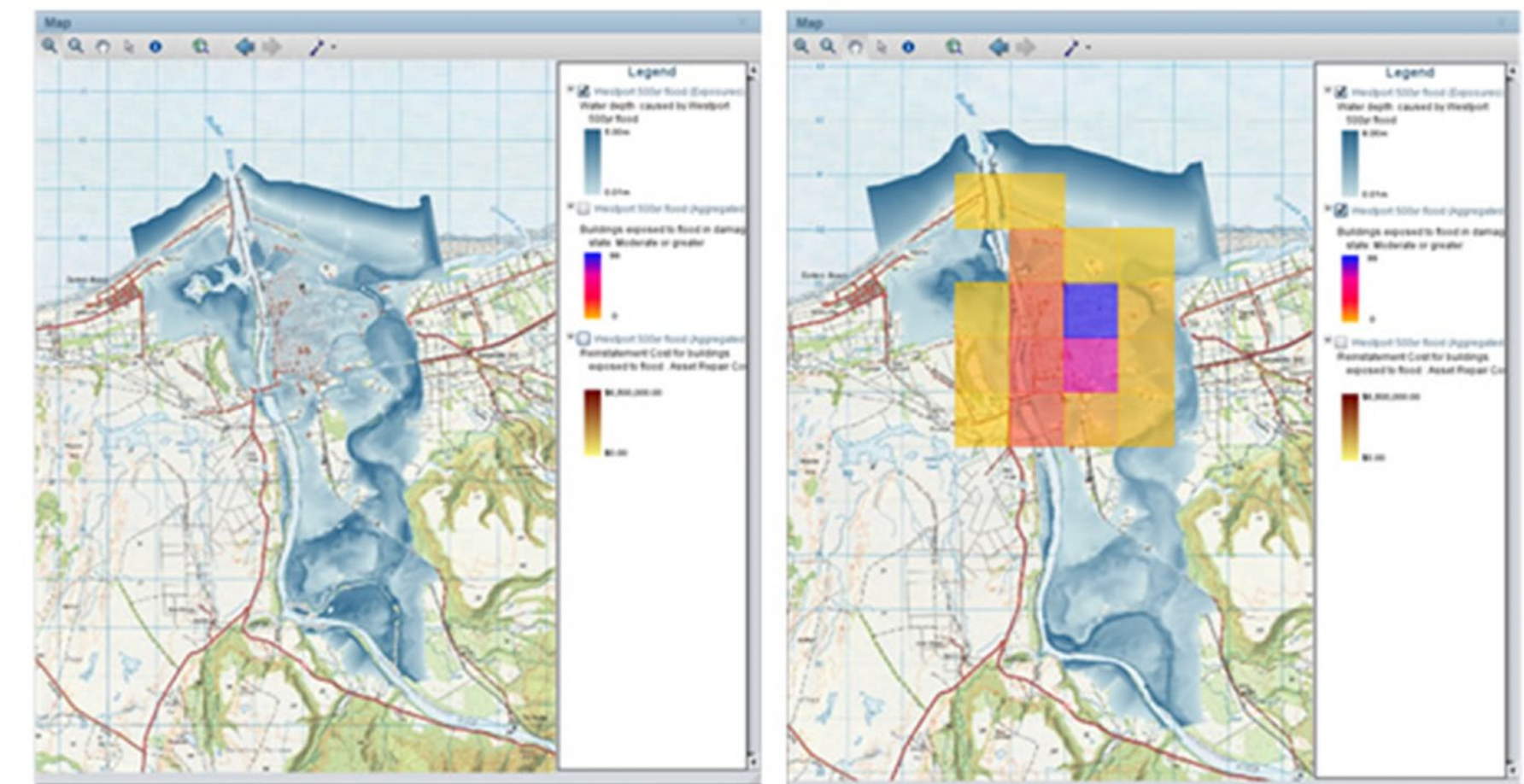
Príklad Mapa nebezpečenstva – Príklad mapy nebezpečenstva Švajčiarska

sa rozsiahla diskusia. V niektorých situáciách, môžu skupiny dospieť k záveru, že vdanom čase nesúhlasia alebo tému na nejaký čas uzatvoria, až kým sa k nej opäť neskôr nevrátia. Pre prioritizáciu môžeme použiť nasledovné techniky: rozhodnutia väčšiny alebo zhodou, hlasovacie techniky, načúvanie kvôli súhlasu alebo rozpadnutie skupín s cieľom dosiahnúť zhodu.

Model FEMA využíva pri zhodnotení nebezpečenstiev štyri kritéria v troch úrovniach: nízke (1 bod), stredné (5 bodov), vysoké (10 bodov) skóre. Niektoré kritéria boli identifikované ako dôležitejšie než iné. Bol vytvorený následný systém bodovania: história × 2, zraniteľnosť × 5, maximálna hrozba × 10, pravdepodobnosť × 7.

FEMA model navrhuje hranicu 100 bodov. Všetky nebezpečenstvá, ktoré dosiahnú skóre viac ako 100 bodov môžu mať vyššiu prioritu pri pohotovostnej pripravenosti. Aj nebezpečenstvá, ktoré dosiahnu menej ako 100 bodov, musia byť napriek nižšej prioritě brané do úvahy.

(Risk maps generated from Riskscape 2.82, May 2013, www.riskscape.org.nz)

Príklad Mapa rizika – Mapy rizika Westportu

Stanovenie cieľov odolnosti – strategický plán odolnosti

Stanovenie cieľa je proces, ktorý začína dôkladným zvážením toho, čo chcete dosiahnuť (vízia) a končí množstvom ťažkej práce, aby sa to dosiahlo. Medzi tým je niekoľko veľmi dôkladne definovaných krokov, ktoré odrážajú špecifiká každého cieľa tak, aby pokryli všetky medzery.

Odolnosť komunity je veľmi špecifická téma. Budovanie odolnosti komunity by malo byť založené na dlhodobom komunitnom raste (vízia a ciele) a spolupráci kľúčových hráčov. Potom nasledujú stratégie a akčné plány v strednodobom horizonte.

Základom je definovať si spoločnú víziu. To znamená, nájsť niečo dosť všeobecné s čím budú ľudia súhlasiť bez toho, aby sa stratila podstata všetkého, čo chcete dosiahnuť.

Príklad vízie a hodnôt: Vízia odolnosti Barcelony

Predstavujeme si férové, príjemné mesto, ktoré sa stará o kvality súčasných generácií, ale aj tých, ktorí tu budú žiť zajtra. Preto chceme Barcelonu pretvoriť na model odolného mesta vo všetkých oblastiach, ktoré ovplyvňujú životy jej obyvateľov. Hodnoty: Udržateľnosť, Proaktívnosť, Flexibilita, Blízkosť, Holistický prístup, Spoločná zodpovednosť, Neustále vzdelávanie, Kreativita, Bezpečnosť, Vytváranie spoločných benefitov (Barcelona buduje odolné mesto).

¹ http://www.centralcoastclimate.org/wp-content/uploads/2018/05/Building-Resilience-Workbook_DRAFT-.pdf

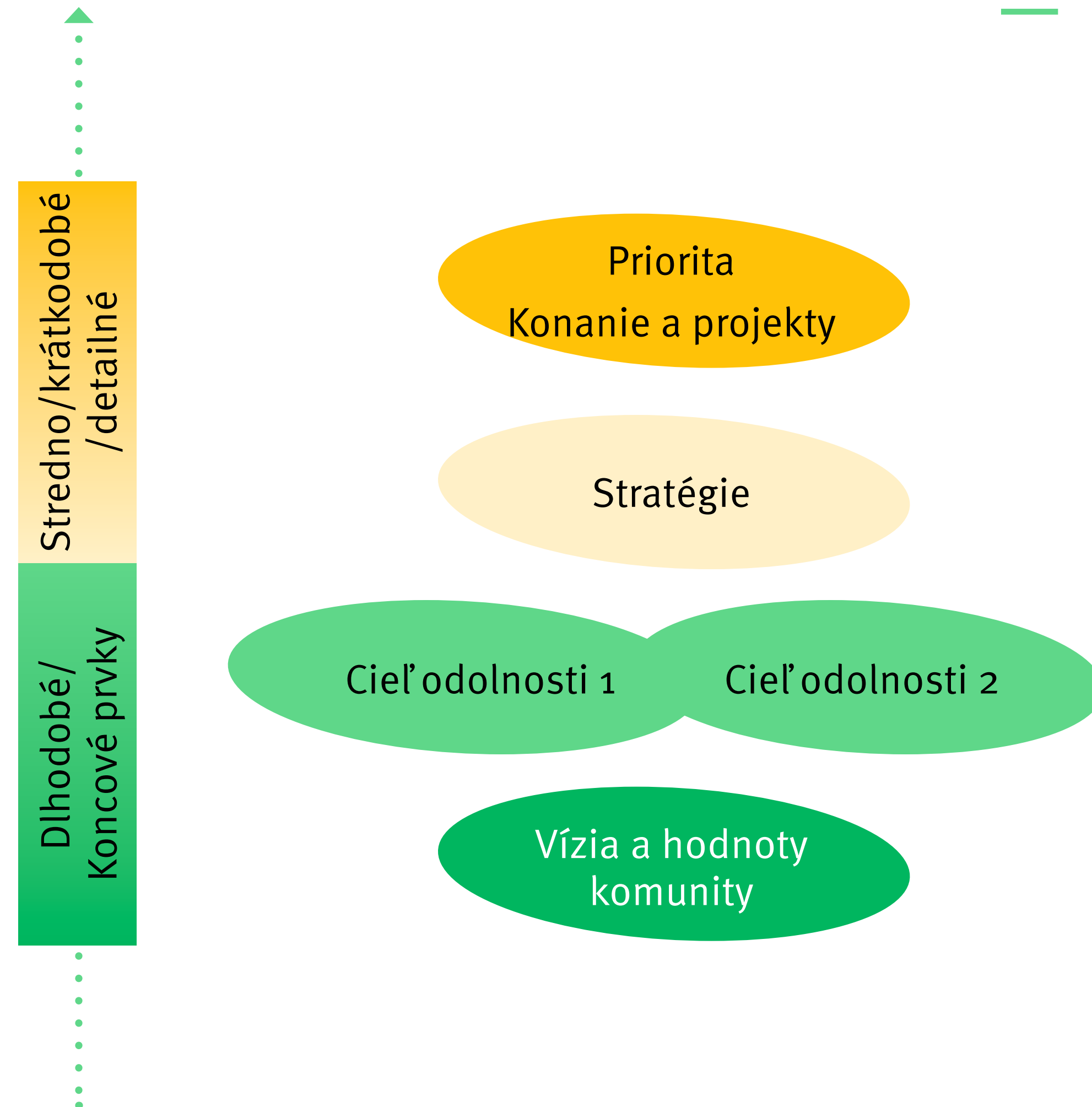

Schéma Proces plánovania¹

Ako správne definovať ciele, aby sme naplnili našu víziu?

Teraz, keď už vieme kam smerujeme, je dôležité definovať si ako sa tam dostaneme. Už vieme, aké sú zraniteľné miesta nášho regiónu a čo región ohrozuje. Teraz si stanovíme ciele, ktoré povedú k naplneniu vytvorenej vízie.

Odolnosť je špecifická, takže je možné ju posilniť niekoľkými spôsobmi podľa troch základných prvkov, a to

- **odolnosť**
- **zotavenie a**
- **transformácia.**

Pri sledovaní definovaných nebezpečenstiev, rizík a zraniteľností je dôležité zvážiť, čo je problematické a čo je potrebné urobiť na to, aby bol dosiahnutý želaný výsledok. Potrebujeme si preto stanoviť rozličné scenáre a definovať problém každého z nich.

Identifikácia problémov

Identifikácia problému je jasný opis problému, ktorý je nutné vyriešiť. Ak nájdete riešenie vášho problému, nájdete, čo máte urobiť – stanovíte si cieľ.

Pri identifikácii problému vám môže pomôcť keď:

- opíšete ako by to malo byť, ako by to malo fungovať
- vysvetlíte, v čom vidíte problém (organizačný, materiálny, finančný)
- navrhnete riešenie a poukážete na jeho ďalšie prínosy
- zosumarizujete problém a jeho riešenie.

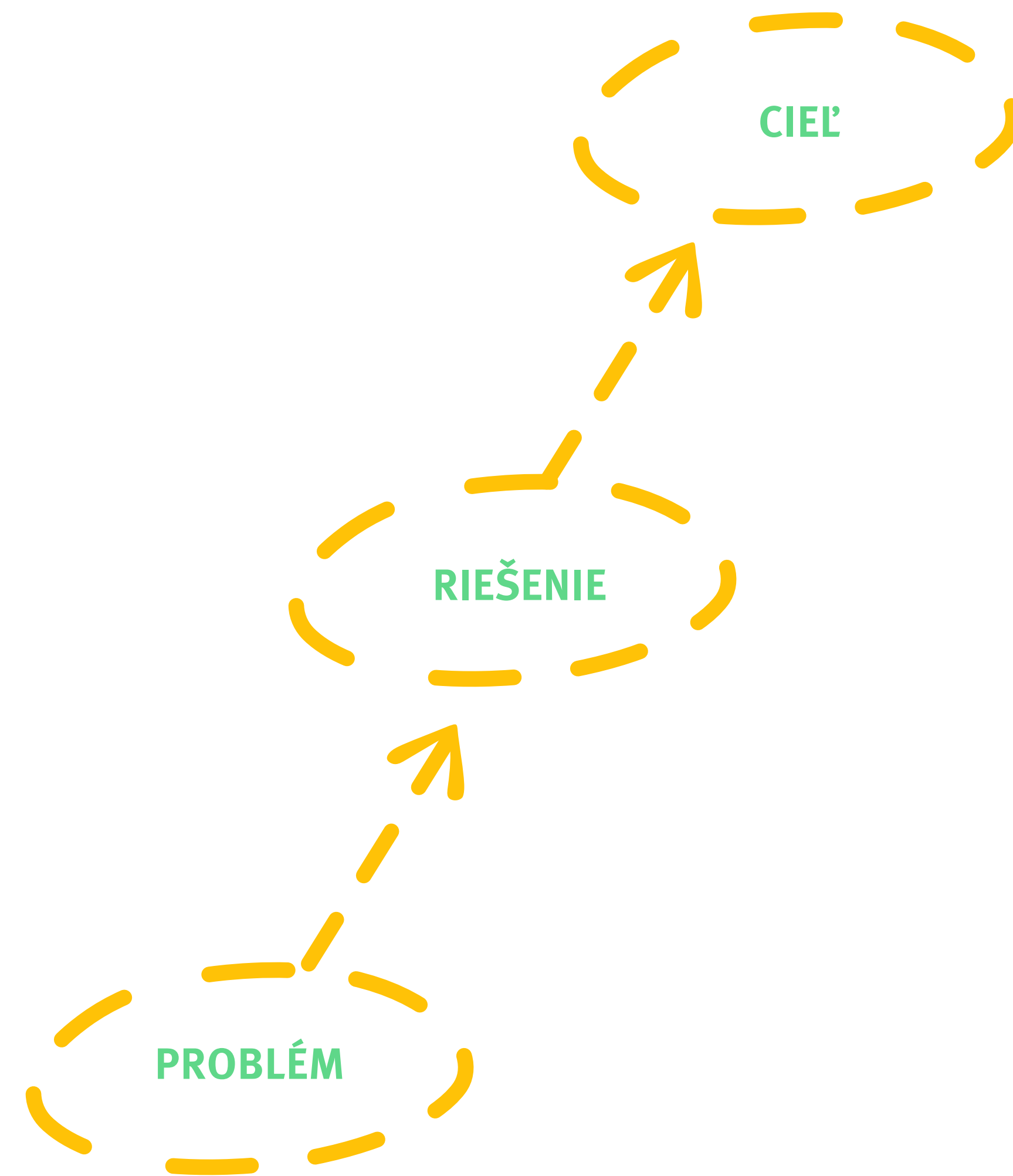
Problém .....► **Riešenie** = **Cieľ**

Identifikácia problému môže byť užitočná aj na iné účely. Napríklad, môže definovať a vysvetliť problém skráteným, ale výstižným spôsobom tak, aby mali zainteresované strany všeobecný prehľad o záležitosti. Môže obsahovať identifikáciu tých, ktorých problém ovplyvní, kde sa problém môže aj naďalej objavovať, prečo a kedy bude potrebné ho znova riešiť.

Pri stanovení cieľov pamätajte na nasledujúce oblasti:

- prírodné prostredie (oblasti s prírodnými zdrojmi, oblasti s vodou a lesmi, atď.)
- kritická infraštruktúra (elektrina, voda, kanalizácia, komunikácie, systém núdzových opatrení a núdzového vybavenia, verejné zdravotníctvo/nemocnice, preprava, zber odpadu, atď.)
- hospodárstvo (ochrana hlavných ekonomických motorov ako veľké podniky, finančné zariadenia – banky, atď.)

- vybudované prostredie (verejné budovy, komunitné vybavenie, atď.)
- existujúce funkcie/činnosti (zachovanie funkcie letiska, atď.)
- špecifické komunity a ľudia (zraniteľná populácia, kultúra, etnicita, atď.)

CIELE by mali byť INTELIGENTNÉ

- špecifické – ciele musia byť jasné a dobre definované
- merateľné – na meranie miery úspechu (zahŕňa presné hodnoty, dátumy, úroveň, ktorú je potrebné dosiahnuť)
- dosiahnuteľné – ciele musia byť dosiahnuteľné, realistické (vyhýbajte sa možným územným, právnym a finančným obmedzeniam)
- relevantné – ciele by mali byť relevantné
- časovo ohraničené – ciele musia mať deadline (dátum kedy musia byť dosiahnuté)

Keď už máte stanovené inteligentné ciele, je čas rozdeliť ich do menších krokov.

Podmienky plánovania

Veľké ciele pozostávajú z niekoľkých menších míľnikov, ktoré musíte dosiahnuť. Každý by si mal definovať vlastný krátkodobý a strednodobý cieľ. Premýšľajte o nich ako o kontrolných bodoch na vašej ceste – aby ste sa dostali do cieľa vašej cesty, musíte nimi všetkými prejsť.

Súčasťou náročných expedícií je vždy skupina určujúcich míľnikov; čo je potrebné dosiahnuť a v akom čase. S ohľadom na to sa následne plánujú zdroje – napr. zásoby jedla a vody.

Identifikovanie problému pomáha nájsť odpovede na otázky čo sa má spraviť a kedy. Je preto nevyhnutné rozdeliť jednotlivé ciele na krátkodobé a dlhodobé.

Základné rozdiely medzi krátkodobým a dlhodobým plánovaním:

- čo sa týka dĺžky plánu:

Plány sa vytvárajú na určité obdobie, napr. mesiac, štvrťrok, rok alebo dekáda. Vo všeobecnosti, krátkodobé plánovanie pokrýva obdobie od jedného do dvanásť mesiacov. Dlhodobé plánovanie zvyčajne pokrýva obdobie viac ako päť rokov. Medzi tým môžu byť strednodobé plány.

- čo sa týka komplexnosti:

Dlhodobé plánovanie je sofistikovanejšie, taktickejšie a zahŕňa viac krokov. Krátkodobé plánovanie je celkom jednoduché. Krátkodobé

ciele zvyčajne slúžia ako míľniky na to, aby ste dosiahli dlhodobý cieľ. Strednodobé plánovanie znamená využívanie dlhodobých riešení pri krátkodobých problémoch.

Zastrešujúce plány .....► **dlhodobé plány** .....► **ročné plány, projekty**

AKO zabezpečiť, aby sme stanovený plán mohli zaviesť (financovanie a hodnotenie)?

Stanovte si základné parametre na sledovanie, hodnotenie a podávanie správ o regionálnej odolnosti a navrhnete jednoduchú stratégiu financovania (SubModul 4.2).

Sebestačné financovanie odolnosti

Vytvorte si počiatočnú finančnú stratégiu, ktorá vychádza z miestnych finančných príležitostí. Stratégia by mala zohľadňovať nasledujúce prvky:

- Zahrňte rozpočet odolnosti do komunitného finančného plánovania.
- Identifikujte externé granty a nájdite všetky dostupné zdroje financovania ako možné prostriedky odolnosti, ktoré môžu otvoriť nové možnosti pre rýchlejšiu realizáciu projektu.
- Ovplyvňujte rozhovory celej komunity a každodenné rozhodnutia o dlhodobom zhodnotení kapitálu, aby verejnosť mala informácie a aby ste získali podporu pre budúce kampane financovania.

Monitorovanie a vyhodnocovanie

Úspech monitorovania a činnosti vyhodnocovania sú kritickými prvkami pri efektívnom zavedení stratégií a plánov odolnosti. Identifikácia toho, čo merať (parametre) a ako monitorovať a vyhodnocovať tieto parametre v čase, tvorí základ kvantifikácie výsledkov.

Merať výstupy alebo výsledok?

Parametre si môžeme stanoviť tak, aby sa merali výstupy (kvantitatívne) a /alebo výsledok (kvalitatívne). Ak sú dáta dostupné, monitorovanie vstupov je pomerne jednoduché.

Parametre vychádzajúce z výstupov – zvyčajne poukazujú na to, čo sa už urobilo, aj keď to automaticky neznamená zmenu v kvalite alebo úspechu, napríklad množstvo minutých peňazí, počet účastníkov kurzu, atď.

Parametre vychádzajúce z výsledkov – ide viac o kvalitu, majú tendenciu merať hodnotu a efektívnosť stratégie, napríklad pripravenosť komunity na katastrofy.

Ako vytvoriť dobré parametre?

Dobré parametre by mali byť/sú:

- Prepojené s cieľmi, hodnotami komunity a očakávanými výsledkami.
- Ak neviete získať dáta niektorého z indikátorov, nedávajte ho na váš zoznam.
- Skutočné, vyjadrujúce niečo (množstvo ľudí, ktorí dokončia školenie, znamená nárast úrovne vedomosti populácie).
- Primerané množstvo parametrov, ktoré nebude náročné vyhodnocovať.
- Vyhľadávajte dáta, ktoré môžu poukázať na úspech a lepšie prezentujú vaše ciele.

Namiesto záveru

V rámci programu „Odolnosť“, zavedeného Inštitútom Post Carbon (nezisková organizácia, vytvorená na podporu budovania odolnosti komunity, bez ohľadu na to, kde a ako sa vynakladá úsilie na budovanie odolnosti), bolo vytvorených šesť základných pilierov:

1. **Ľudia.** Sila predstaviť si budúcnosť komunity a budovanie jej odolnosti spočíva v členoch komunity.
2. **Systémové myslenie.** Systémové myslenie je nevyhnutné pre porozumenie komplexných, prepojených kríz prebiehajúcich v súčasnosti a čo znamenajú pre naše rovnako komplexné komunity.
3. **Adaptabilnosť.** Komunita, ktorá sa prispôsobí zmene je odolná. Ale keďže komunity a výzvy, ktorým čelíme sú dynamické, adaptácia je stále prebiehajúci proces.
4. **Schopnosť zmeniť sa.** Niektoré výzvy sú tak veľké, že nie je pre komunitu možné sa prispôbiť; zásadné, transformačné zmeny môžu byť nevyhnutné.
5. **Udržateľnosť.** Odolnosť komunity nie je udržateľná, ak slúži iba nám a iba teraz; musí fungovať aj pre iné komunity, budúce generácie a ekosystémy, na ktorých sme všetci závislí.
6. **Odvaha.** Ako jednotlivci a ako komunita potrebujeme odvahu čeliť náročným problémom a prevziať zodpovednosť za kolektívnu budúcnosť.

①

Ľudia

②

Systémové myslenie

③

Adaptabilnosť

④

Schopnosť zmeniť sa

⑤

Udržateľnosť

⑥

Odvaha

Budovanie udržateľných odolných komunít alebo odolných regiónov si vyžaduje investovanie do implementačných aktivít v troch oblastiach:

- **Sociálna odolnosť:** aktivity, ktoré umožňujú sociálnu súdržnosť a spoluprácu; zabezpečujú, že najzraniteľnejší majú prístup k sociálnym a zdravotným systémom, bez toho, aby boli sami ohrození. Pandemická kríza nás naučila, že budovanie odolnosti pri zmene klímy a ďalších šokoch musí zahŕňať odolnosť zdravotníckeho systému.
- **Hospodárska odolnosť:** je nevyhnutné vytvárať pracovné miesta v oblastiach, ktoré najviac prispievajú k udržateľnejšiemu a odolnejšiemu hospodárstvu.
- **Odolnosť ekosystému:** je potrebné zamerať pozornosť na zdravý ekosystém, aby sa zabránilo pandémiam v budúcnosti. To znamená, ochranu a obnovu prírodného kapitálu a biodiverzity v Európe a zároveň zmiernenie klimatických zmien, aby sa minimalizovali klimatické vplyvy na ekosystémy.

Záverečná úvaha

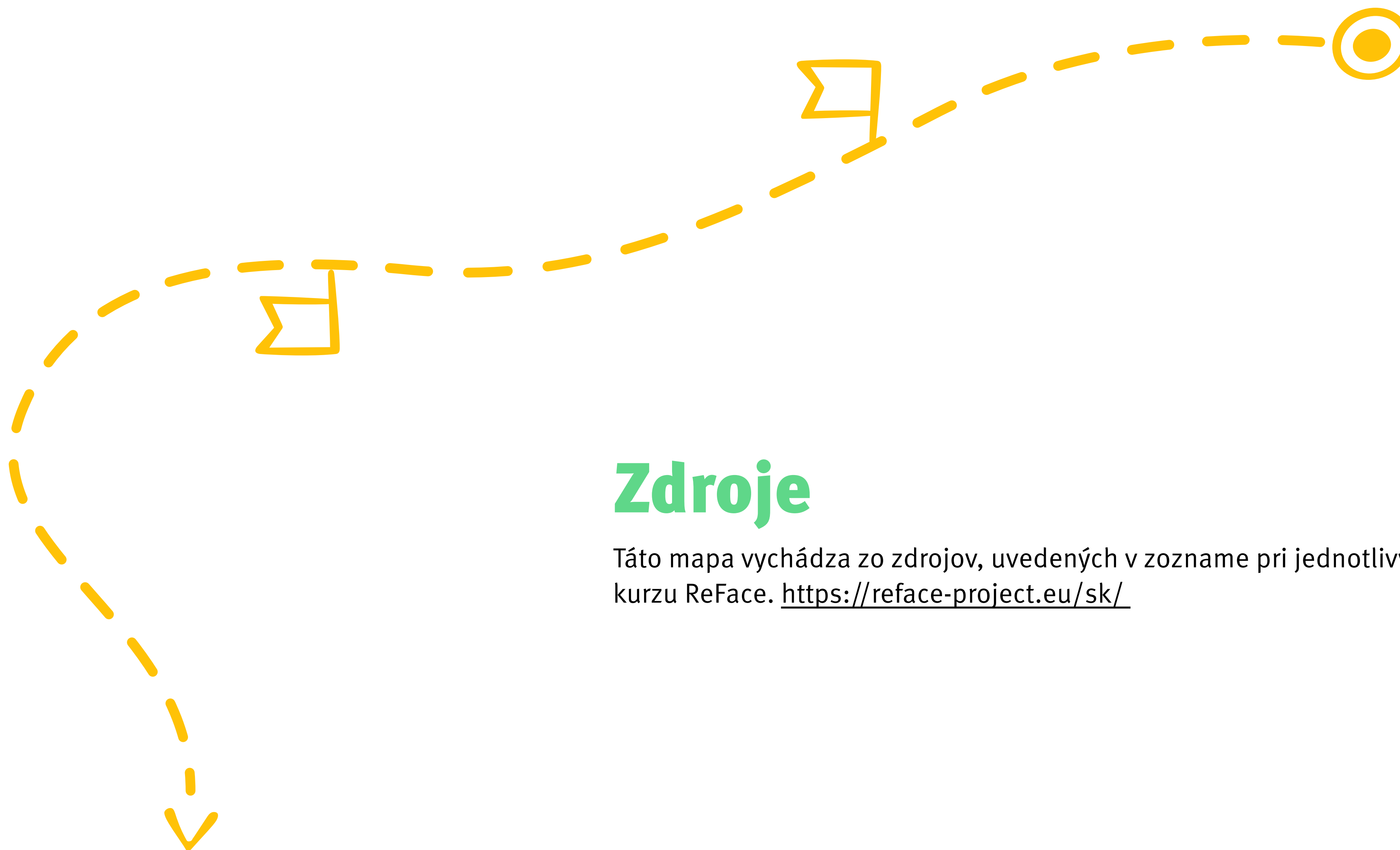
Je vôbec možné kompletne sa pripraviť na dobrodružnú výpravu?

Je vôbec možné pripraviť sa na rôzne budúce hrozby?

Pravdepodobne nie na všetky, avšak dostatok času a dôkladná príprava istotne zlepšia našu schopnosť adekvátne reagovať a predchádzať škodám...

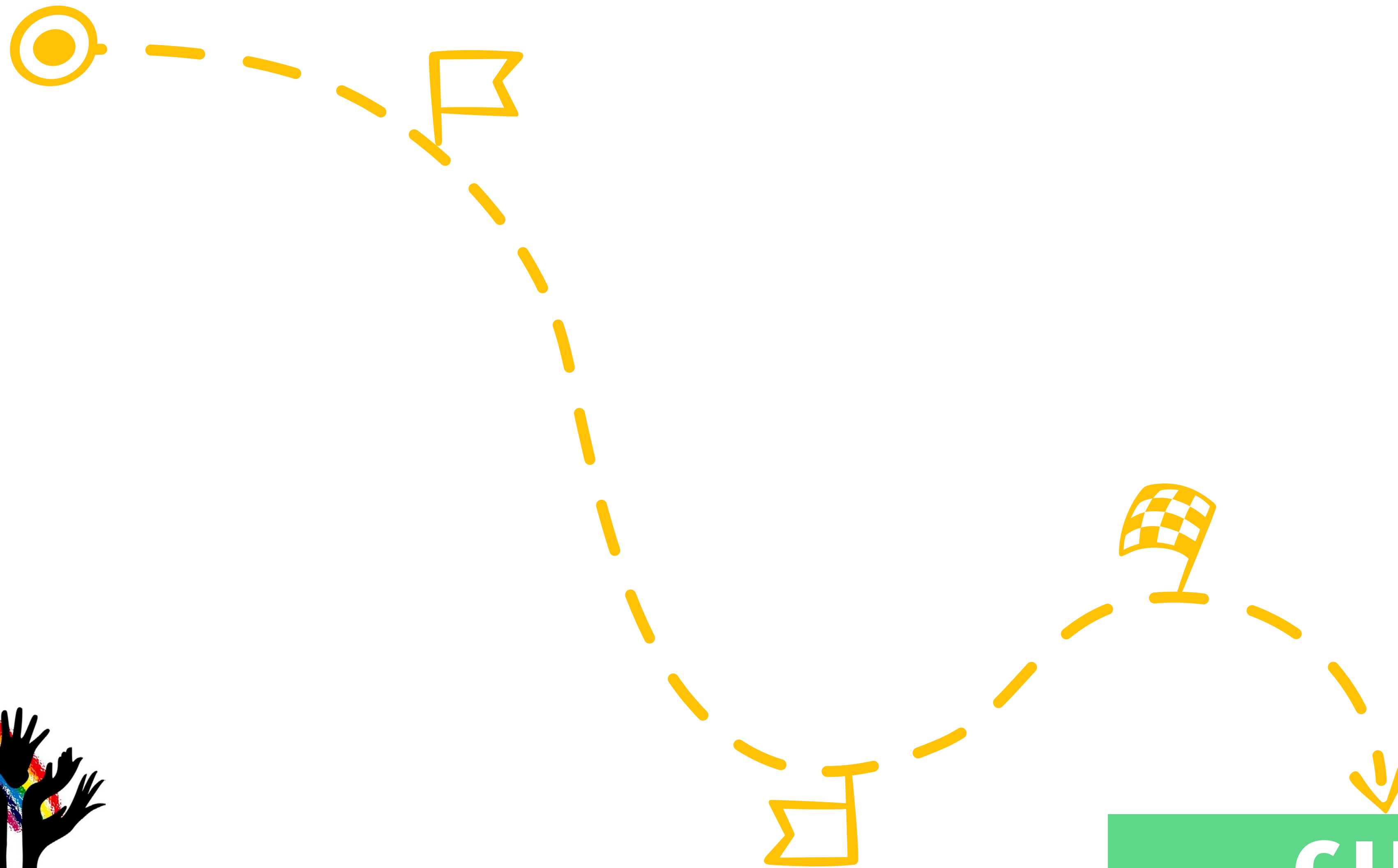
Dúfame, že cesta, na ktorú ste sa vydali pri čítaní tejto mapy vás povzbudila, aby ste sa vydali na cestu budovania odolnosti vo vašej komunite, regióne...

Zdroje

Táto mapa vychádza zo zdrojov, uvedených v zozname pri jednotlivých moduloch kurzu ReFace. <https://reface-project.eu/sk/>

CIEL

